

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Έξάμηνο Β') * ΑΘΗΝΑ, 7 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1910 *

ΑΡΙΘΜΟΣ 411

Ένας λαός ύψώνεται ἄμα δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηνιώτικα γράμματα.
ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Ταφόπετρα (μετάφρ. ἀπὸ τὸν Arnold).
Α. Ε. Κουρέντες: Ὑγιεινὴ.
ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ. Lux in tenebris.
ΡΗΝΑ ΛΕΒΑΝΤΗ. Ἄπ' τῆ ζωῆ: «Ἀχμέτ».
ΔΗΜ. ΜΕΤΑΛΛΙΝΟΣ. Petrarca: Sonetto CIII.
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. Ὁ Ἐμπόρος τῆς Βενετίας τοῦ Σεξπήρου (συνέχεια).
Θ. ΣΥΝΔΙΝΟΣ. Λίγα λόγια γιὰ τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο.
Μ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ. Ἡ Νεοελληνικὴ Ποίησις.
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Τάσσο (συνέχεια, κεφ. 4).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΑ ΦΟΙΗΤΡΑ

(ARNOLD)

Σμυρτίας εδω ρήξτε ἕναν κλώνο,
ρήξτε δυο φύλλα κισσο.
Δίχως πίκρα κοιμάται και πόνο . . .
αχ ας εἶταν κι' εγώ.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

PETRARCA: SONETTO CIII

Ἔστησε ὁ Ἐρωτας σκοπὸ τοῦ δοξαριοῦ του ἐμένα,
Καθὼς στὴ φλόγα τὸ κερί, στὸν Ἥλιο τὸ χαλάζι,
Στὸν ἄνεμο τὴν καταχνιά, και βγαίνουν βραχνιασμένα
Τὰ λόγια μου.—Σπλαχνίσου με Κυρά.—μὰ δὲ σὲ γνοιάζει.

Τὰ μάτια σου μοῦ ρίξανε βόλια φαρμακωμένα,
Και μήτε τόπος ἢ καιρὸς μοῦ βγάνουν τὸ μαράζι,
Μὰ σὰν παιγνίδι τὸ θαρρεῖς, κι ἄς ἐρχονται ἀπὸ σένα
Ἡλιος, φωτιές, ἀνεμικές κι ὁ πόνος πού με σφάζει.

Μὲ σαγιττεύει ὁ λογισμὸς· εἶναι Ἡλιος ἢ θοριά σου
Ὁ πόθος μου φλογίζει με· κι ὁ Ἐρωτας μὲ ξαφνίζει
Μαζὶ μὲ τούτα τ' ἄρματα· μὲ κρούει και μὲ σκοτώνει.

Κι οἱ τραγουδιές οἱ ἀγγελικὲς κ' ἡ μαγικὴ ὀμιλία σου
Μὲ τὴν ὀλόκληρη πνοή, πού με λιγοθυμίζει,
Εἶν' ἡ αὔρα ἐκείνη, ὦ Λάουρα, πού τὴ ζωὴ μου λυώνει.

ΔΗΜ. ΜΕΤΑΛΛΙΝΟΣ

LUX IN TENEBRIS

«Ἐγένετο δὲ ὁ ἰσθμὸς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν . . .»
(Κ. Δ.)

Και εἶταν τὰ μάτια μου
Ἄπὸ Σένα θαμπωμένα·
Και εἶταν τὰ χεῖλια μου
Ἄπ' τὰ χεῖλια Σου ἀναμμένα·
Και εἶταν τὰ χέρια μου—
Ἄπ' τὰ χάρδια Σου—γιομάτα,
Και σὰν Ἡλιος ἔφεγγεν
Τοῦ Μαρτυρίου ἢ στρατί . . .
Κι ὁ πικρὸς ὁ ζουρνιαχτὸς
Ποῦ τυραννάει—ὁ Θε μου,
Τὰ μάτια μου, και χύνεται
Κι ὀμπρὸς κι ἀπάνωθὲ μου,
Και—σὰν πέλαο ἄσωστο
Περνάει ἀπὸ κοντά μου,
Γίνεται ὁ Λιβανωτὸς
Τ' ἀνέσπερου Ἐρωτά μου . . .
Και στὸ δρόμο τὸν πικρὸ,
Και στὸ μαρτύριο ποῦμαι,—
Σὲ νειρεύουμαι βαθιά
Και σὲ συλλογιούμαι.
Κι ὅσο μοῦ φωτοβολᾷς,
— Καλὲ γλυκέ μου Κρίνε,—
Κι ὅσο μοῦ γλυκοφωτᾷς,
Μαρτύριο πιά δὲν εἶναι·
Κι ὁ πικρὸς μου ὁ ἰδρωτας
Χάμου γλυκὸς σταλαίει,—
Και τριαντάφυλλα ἀπὸ μπρός,
Τριαντάφυλλα ἀπὸ πλάι . . .

Ἄπριλης τοῦ 910.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΒΑΔΕ Ρωμιὸ νὰ σοῦ συντάξῃ Νόμο, και θὰ σοῦ προλάβῃ κάθε περιστατικὸ πὸ πρέπει νὰ προστατεύῃ αὐτὸς ὁ Νόμος. Στὴν πράξη ἔμως ἀπάνω, ἄλλος λόγος. Πὼς ἔ Νόμος εἶναι ἱερὸ συμφωνητικὸ πὸ ὁ καθένας ἀνάλαβε νὰ τὸ φυλάξῃ μ' ὄλους τοὺς ἄλλους, μπορεῖ κι αὐτὸ νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξῃ μὲ μιὰ διατριβὴ ἢ και μ' ἕνα βιβλίο. Νὰ τὴ ζυμώσῃ ὁμῶς αὐτὴ τὴν ἀρχὴ μέσα στὴν καθημερινὴ τὴν ζωὴ, ὄχι πὼς δὲν τῆχει στὸ αἷμα του—τῆχει, ἀφοῦ σὲ ξένους-τόπους, θέλοντας και μὴ, τὸν σέβεται τὸ Νόμο—στὸν τόπο του ὁμῶς πὸ ὁ Νόμος δὲν πολυδουλεῖ, δὲν τὸ καλόνειωσε ἔ Ρωμιὸς τὸ συμφωνητικὸ του αὐτὸ μὲ τοὺς συντοπίτες του.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Πολύ καλά τὰ λέει ὁ φίλος μου ὁ κ. Ν. Ποριώτης στὸ «Νουμά» (φύλλο ἀριθμὸς 409) γιὰ τὸ Ἐθνικὸ θέατρο. Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς βιάστηκε γιὰ νὰ ἔρη τὸ διευθυντὴ του. Ὅχι γιὰτὶ ὁ Κωσταντῖνος Χατζόπουλος, δὲν εἶναι κείνος ποὺ φαντάστηκε ὁ κ. Π. Ἀλλὰ γιὰτὶ γιὰ νὰ ὑπάρξῃ ἔθνικὸ θέατρο, ἔχτος ἀπὸ τὸ ἴδρυμα ποὺ τόσο ἀναγκαῖο θεωρεῖ τὸ χτίσιμό του, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρξουνε πρῶτα ἡθοποιοί. Κι ἀφοῦ κι ὁ ἴδιος ὁ φίλος μου ὁ Π. παραδέχεται πὼς δὲν ὑπάρχουνε ἡθοποιοί, ἀδικος ὁ κόπος του νὰ ζητᾶ νὰ ἔρη τὸν διευθυντὴ τῆς ιδέας καὶ τὸ Μαικήνα ποὺ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ στὸ ὕλικὸ μέρος τὴν ιδέα.

Δὲν ξέρω πὼς κρίνει τὴν ἀνυπαρξία ἡθοποιῶν ὁ κ. Π. Ἐγὼ ὅμως ἔχω τὴν ιδέα πὼς καὶ ὁ μεγάλος δάσκαλος καὶ ὁ Μαικήνας κι ἂν βρεθοῦνε, δὲ θὰ μπορέσουμε ν' ἀποχτήσουμε Ἐθνικὸ θέατρο ἂν :

1) Δὲν ἀνοίξῃ σχολεῖο ποὺ νὰ μποροῦνε μέσα νὰ σπουδάσουνε τὴν τέχνη τοῦ θεάτρου νέα παιδιὰ καὶ κορίτσια, ποὺ νὰ μὴν ἔχουνε πατημένο τὸ πόδι τους σ' Ἑλληνικὸ θέατρο, καὶ

2) Ἄν δὲν ἀποκλειστοῦνε ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ αὐτὸ θέατρο ὅλοι — μὰ ὅλοι — οἱ ἡθοποιοί ποὺ παίζουνε γελοῖα ἢ σοβαρά, τραγικὰ ἢ κωμικὰ, σπουδαῖα ἢ μικρὰ πρόσωπα στὸ σημερινὸ θέατρο.

Τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο ἔχει σήμερα ἡθοποιούς ἀγράμματος καὶ ἡθοποιούς ἐγωιστές. Καὶ μὴ νομίσῃ κανένας πὼς ἄλλοι εἶναι οἱ ἀγράμματοι κι ἄλλοι οἱ ἐγωιστές. Οἱ ἴδιοι εἶναι καὶ ἀγράμματοι καὶ ἐγωιστές. Κι ἂν ὑπάρχουνε δυὸ ἢ τρεῖς μέσα σ' αὐτούς ποὺ νάχουνε τὴ δύναμη νὰ μποῦνε στὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέα, δὲ θὰ πῆ τίποτα τί μποροῦνε νὰ κάνουνε οἱ δυὸ τρεῖς μέσα στοὺς πεντακόσιους.

Ἀπὸ ἡθοποιούς τέτοιους ποῖς μπορεῖ νὰ ἔρη τὴν ἀπαίτηση νὰ χτίσουνε τὸ Ἐθνικὸ θέατρο ποὺ ἐνδρεύεται ὁ Π., καὶ μαζί μ' αὐτόνε κι ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος ποὺ τὸ θέατρο τὸ θέλει νὰ εἶναι ἐκκλησια καὶ ὄχι πορνεία, οὔτε διασκέδαση ἀπλή.

Τὸ θέατρο σήμερις κατάντησε σὰν τὴν πολιτικὴ καὶ τὴ δημοσιογραφία. Ἡθοποιοί, πολιτικοί καὶ δημοσιογράφοι γίνονται σήμερις ἐκεῖνοι ποὺ δὲ βρίσκουνε, ἢ δὲ θέλουνε, ἢ δὲν ἔχουνε τὰ μέσα, ἢ δὲν ἔχουνε τὴν δύναμη νὰ κάνουνε ἄλλη δουλειά. Πολὺ λίγοι ἀπ' αὐτούς ἐκλέγουνε τὰ ἐπαγγέλματα αὐτὰ ὀρμώμενοι ἀπὸ ἓνα ἀνώτερο σκοπὸ, νὰ μορφώσουνε ἀνθρώπους καὶ κοινωνία.

Μὰ γιὰ νὰ μορφώσῃ κανεὶς ἀνθρώπους, πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ εἶναι αὐτὸς ἀνθρώπος. Καὶ ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κολυμπᾷ στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας ἢ τῆς ἡμιμάθειας.

Πὼς λοιπὸν ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους νάχουμε τὴν ἀπαίτηση νὰ χτίσουνε ἔθνικὸ θέατρο; Πὼς ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους ἔχει τὴν ἀπαίτηση ὁ φίλος μου ποὺ Ποριώτης νάχουν διαδραματῆ τὴν «Τρισεύγενη» τοῦ Παλαμά;

Θὰ μοῦ πῆ ἴσως κανένας :

— Μὰ πὼς αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ διαδραματῆ τὸ «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε ἢ τὴν «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλή;

Δίνω ἀμέσως τὴν ἀπάντησιν. Γιατὶ ἀκοῦνε πὼς ἡ παγκόσμια φιλολογία τὰ ἔργα αὐτὰ τὰ κρίνει γιὰ μεγάλα. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ δείξουνε κι αὐτοὶ πὼς δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν παγκόσμια φιλολογία. Πιάσε ὅμως ἓναν ἀπ' αὐτούς — οἱ ἐξαιρέσεις λιγοστές — καὶ ρώτησέ τον :

— Τί θέλει νὰ πῆ ὁ Σοφοκλῆς, ἢ ὁ Γκαίτε, ἢ ὁ Ἴψεν, ἢ ὁ Χάουπτμαν στὰ ἔργατά τους;

Θὰ μείνουνε ἔλοι μὲ κλειστὸ τὸ στόμα σὰν τὸ Ζαῆμη.

Ἄς τύχαινε ὅμως ὁ Παλαμάς νᾶταν ἀπὸ τὴ Νορβηγία, καὶ τότες τὰ ἔργατά του θὰ εἴταν παιγμένα ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνον ποὺ γραφῆκανε, κ' οἱ σοβαροὶ οἱ κριτικοὶ μας θ' ἀφιερώνανε στήλες ὀλόκληρες γιὰ νὰ ἐκφέρουνε τὴ σοφίαν τους τὴν κρίσιν καὶ νὰ δείξουνε κι αὐτοὶ πὼς εἶναι σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τῆς παγκόσμιας φιλολογίας.

*

Ἐρχομαι τώρα στὸ ζήτημα τῆς ἀνάγκης τοῦ χτισίματος τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου.

Ὁ κ. Π. πιστεύει πὼς τὰ θέατρα ποὺ ὑπάρχουνε σήμερις χτισμένα δὲν μποροῦνε νὰ χρησιμεύουνε γιὰ ναοὶ τῆς Τέχνης, γιὰτὶ τὰ κυβερνᾶνε καὶ κανονίζουνε τὴν τάσιν καὶ τὸ δρόμον τους ἐπιχειρηματίες ποὺ πρῶτο καὶ κύριον σκοπὸν τους ἔχουνε τὸ χρηματικὸ κέρδος, ἀδιαφορώντας ἐντελῶς, οἱ περισσότεροι, γιὰ κάθε σκοπὸ καλλιτεχνικόν.

Παρακαλῶ τὸν κ. Π. νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησιν :

— Ἄν οἱ ἡθοποιοὶ τῆς «Ν. Σκηνης» ποὺ τὴ φέρνει γιὰ παράδειγμα, τὴ στιγμὴν ποὺ ὁ κ. Θεοδωτοῦς ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ἐκονόμιζε τὸ δρόμον τοῦ θεάτρου του σύμφωνα μὲ τὸ χρηματικὸν του κέρδος, ἔλεγαν :

— Κύριε Θεοδωτοῦ, ἐμεῖς εἶμαστε καλλιτέχνες καὶ ὄχι παλιάτσι· λοιπὸν ἐννοοῦμε νὰ σταθοῦμε ἐκεῖ ποὺ ἡ ἀληθινὴ Τέχνη μᾶς θέλει καὶ νὰ μὴ κυλιστοῦμε μὲ τὰ «Παναθηναῖα» καὶ τίς «Κορα-

λίες» στο βουρκο για να πλουτίσης εσύ, τί θάκανε ο Θηβαίος ;

— Θα τους ξδιωχνε θα μου άπαντήση, και θάπαρνε άλλους.

Μά αν και οι άλλοι του έδιναν την αυτή άπάντηση ; Τότε ο κ. Θηβαίος ή θ' αναγκαζότανε να κυττάξη τή δικηγγοριά του, ή να κάνη ο,τι οι ήθοποιοι του έλεγαν.

Γι' αυτό είχα, έχω και θα έχω—για να θυμηθώ το περίφημο ιδανικό του κ. Λαμπελέτ, — την ιδέα πώς το παραστράτημα του θεάτρου όφείλεται ολοκληρωτικά στους ήθοποιούς μας.

Θέλει και πιό τρανή άπόδειξη ο κ. Ποριώτης; Όταν ή Δδα Κοτοπούλη άνέθεσε το περασμένο καλοκαίρι ένα βρώμικο έργο άπ' εκείνα που μαζεύουνε τον κόσμο και τά λεφτά του, έγραφα κάτι τι στην «Ακρόπολη» κακίζοντας την πράξη της αυτή. Ξέρεις, κ. Ποριώτη, τί είπε ή Δδα Κοτοπούλη σαν το διάδασε ;

— Τί του έκάμαμε άφτουνού του ανθρώπου και βάλθηκε να μάς ΚΟΨΗ ΤΟ ΨΩΜΙ ΜΑΣ ;

Άμα λοιπόν μιá καλλιτέχνις τής αξίας τής Δας Κοτοπούλη μετράει την αξία των έργων που παίζει με το πολύ ή το λίγο ψωμί που θα της δώσουν,δεν νομίζεις πώς θα είμαστε πολύ άφελεις να πιστεύουμε πώς το χτίριο, ο διευθυντής και ο Μαικήνας τής ιδέας μάς λείπουνε για ναποχήσουμε Έθνικό θέατρο ;

Θέλει ο κ. Π. τρανότερη άπόδειξη ; Ο Κώστας ο Θεοδωρίδης ο θεατρώνης με το γούστο — κατά που γράφει — τή μόρφωση και τά ιδανικά, δέν έδρώμισε το θεάτρό του με τον «Κινηματογράφο» και τους «Ρουθίκωνες» ; Γιατί τήκανε αυτό ; Γιατί είταν όποχρεωμένος ν' άντικρύξη τά βαριά έξοδα του θιάσου, να πληρώση το πανάκριδο χρονιάτικα νοίκι τής μάντρας, να διορθώση το έρείπιο που είχε για θέατρο, να βαστάξη στο συναγωνισμό, γράφει ο κ. Π.

Άν οι ήθοποιοί του θιάσου του είχαν τόσσ δά καλλιτεχνικό άίστημα δέ θα προτιμούτανε τάχατες να πάρουνε το μισό μιστό παρά να φορέσουνε βράκες και να χορεύουνε σά δαιμονισμένοι στη σκηνή άπάνω ; Έπειτα τί θα πή να βαστάξη στο συναγωνισμό ; Συναγωνισμός γίνεται μονάχα στο έμποριο. Πιαά όμως σχέση υπάρχει μεταξύ θεάτρου και έμπορίου ;

Ο θεατρώνης του σημερινού θεάτρου άντιπροσωπεύει το «κοινόν». Και το κοινόν είναι παραδεγμένο και άποδειγμένο πώς δέ φταίει για το κύλισμα του τεχνίτη στο βουρκο. «Όσες φορές ή Τέχνη έπεσε, την έρριξαν οι καλλιτέχνες», είναι λόγια του Σίλλερ αυτά, όπως λόγια του Γκαίτε

είναι πώς «όποχρέωση του Τεχνίτη είναι να κολακέψη σά μικρό χαδιάρικο παιδί το κοινό για να το κάνη καλήτερο, για να το φωτίση στο μέλλον, και όχι για το διαιωνίση στην πλάνη άπό την όποία έχει να ώφεληθή».

Για τά λαϊκώτερα θέατρα μου φαίνεται πώς δέν αξίζει τον κόπο να μιλάη κανέναν, όπως δέν αξίζει τον κόπο να μιλήση για ταναγνώσματα που γράφονται στις έφημερίδες.

Άνάγκη να βρεθουνε πρώτα ήθοποιοί. Έθοποιούς όμως που ναγκαλιάζουνε την Τέχνη όχι για να εκμεταλλευθουνε το παρθένο σώμα της και να ζήσουνε πλούσια κ' εύτυχισμένα, αλλά άπό μιá ύψηλότερη, ιερώτερη, άγνότερη, θειότερη λατρεία και άγάπη. Ο Διευθυντής του θεάτρου και ο Μαικήνας είναι στερνότερο ζήτημα.

Θ. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΣΗΜ. ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ». — Στα παραπάνω ο συνεργάτης μας Ν. Ποριώτης σημειώνει :

«Φεύγουμε άπό το θέμα, λησμονούμε τον κύριο σκοπό μας, φίλε Συναδινέ. Σκοπός μας είναι να φτιαξουμε το άληθινό εθνικό θέατρο, που τέτοις δέν έχουμε. Όχι να ζυγιάσουμε μόνο τις εύτύνες και να βρούμε ποιός φταίει λιγώτερο ή περισσότερο, δίχως βήμα να προχωρήσουμε. Γράφοντας την άτράνταχτή σου ιδέα πώς για τή θεατρική κατάντια μας φταίνε μονάχα οι θεατρίνοι, και γυρεύοντας να φτιαξουμε πρώτα ιδανικούς θεατρίνους, περιορίζεις κ' έλόγου σου τή θεατρική τέχνη και το σκοπό τής θεατρικής σκηνης στου θεατρίνου το άτομο, — όπως δηλαδή κάνουνε κ' οι θεατρίνοι μας. Ούτε τής μουσικής τέχνης ιδανικό είναι να κάνη τή φγούρα του ο καλός οργανοπαίχτης, ίσως και το καλό του βιολί, ούτε τής θεατρικής τέχνης να δοξάση τον καλλιτέχνη θεατρίνο. Είναι κι αυτός όργανο τής Τέχνης, έφημερο και λιγόζωο. Άν κρεμάστηκε, τά τελευταία χρόνια, το θεάτρό μας στα έργανά του και την καλή τους θέληση, δέ θα πή πώς αυτό είναι και το σωστό. Το σκηνικό του έγω πρώτ' άπ' όλα κοιτάζει ο θεατρίνος, έποιος κι αν είναι, και όχι συνολικά τή θεατρική τέχνη. Κι ο ταπεινότερος κι ο ευγενικώτερος όνειρο κρυφό του έχει άστέρη να γενή, και ύλικά να καλοπεράση. Κι άμα κυβερνά θεατρίνος, στο θεάτρό του ο καλήτερός του δέ βρίσκει θέση, δέν έχει προκοπή. Αυτό είναι ο γενικός κανόνας. Μά δέν έχω σκοπό να ξαναπώ άπ' την αρχή τά ίδια, μιá και δέν όνειρεύτηκα πώς θα παραδοθή σε θεατρίνου χέρια ή κυβέρνηση του εθνικού θεάτρου. Και δέν πιστεύω να κοπιάσουμε και πολύ για

νά «βρούμε ήθοποιούς», τέτοιους που θέλει ο κ. Σ. Δουλεύει χρόνια τώρα ή «Δραματική Σχολή» του Ώδείου, μα χρόνια έχουμε να δούμε νέο θεατρικό στη σκηνή, έξω από την όπερέττα. Δραματικό τμήμα έχει, θαρρώ, και το Ώδείο Λόττνερ. Μα το καλύτερο σχολείο, το ξέρουμε, είναι για το Ρωμικό θεατρικό τα σανίδια της σκηνής, — φτάνει μόνο να μην κρέμεται ή αναγνώριση της αξίας και της ειδικότητάς του από ζηλόφτονα μάτια συντεχνίτη. Και γι' αυτό ίσως πρόκοψε τα πρώτα χρόνια ή «Νέα Σκηνή», γι' αυτό κ' έδγαλε νέους καλούς θεατρίνους ως και το Β. Θέατρο, πριν το κλείση ο κ. Βλάχος. Σ' αυτό θα συμφωνήση, νομίζω, και ο κ. Γρ. Ξενόπουλος που, γράφοντας στην «Ελλάδα» (24 του Όχτ.) για το ζήτημα, επιδοκιμάζει την «πρότασή» μου, όπως τη λέει, από την ιδέα της ως το κατάλληλο πρόσωπο, για να μās πη στο τέλος : «Όνειρα πάλιν . . . Άλλά τί μās εμποδίζει να ονειρευώμεθα και να έλπιζώμεν ; . . .» Άν είναι όνειρα ή όχι, θά κρίνουνε όσοι διαβάσουνε στο έρχόμενο φύλλο ένα θεατρικό άρθρο που έλαβε ο «Νουμάς» από το Παρίσι, άργά όμως για να τυπωθί σήμερα.»

ΤΑΣΩ*

4.

Ο Νικολούλας σύχασε. Το καλοκαίρι ξαναπέταξε τη φουστανέλα και φόρεσε τη χωροφυλακίστικη στολή. Κι ο πατέρας μου είτανε ευχαριστημένος. Η Τάσω σύχασε κι αυτή. Μόνο με τη γιαγιά της την άκούγαμε να γκρινιάζει καμιά φορά. Η γιαγιά Άγγελίνα, κατάνοιχη πιά, δέν μπορούσε να βγει στην αλόπορτα. Με φωνάξανε μια μέρα και την είδα και της έκαμα κουράγιο πώς όλα θά περάσουνε. Τότε είδα και την Τάσω άποκοντά πρώτη φορά ύστερα από το γάμο της. Κοκκίνισε σαν είδε πώς εκεί που κοίταξα ένα γύρο το καινούργιο της νοικοκυριό, το μάτι μου σταμάτησε στο διπλό κρεβάτι που έστεκε λευκοστρωμένο σε μιάν άγκωνή.

«Καλά 'σαι βολεμένη», της είπα και της χτύπησα την πλάτη καθώς έδγαίνα να φύγω.

Μ' έδγαλε ακόμα ο διάβολος και δέν της έσφιξα μόνο το χέρι εκεί που τη χαιρέτισα, μα και της χείδεψα κιόλα αλαφρά τα μάγουλα. Δέ μίλησε. Στύλωσε μονάχα τα μάτια της άπάνω μου και, σά βγήκα έξω, έκλεισε δυνατά την πόρτα άποπίσω μου. Μετάνοιωσα γι' αυτό που έκαμα και πολλές μέρες άπόφυγα έξεπίτηδες και να κοιτάξω ακόμα κατά το σπίτι της. Μου φάνηκε σά να το άπόφευγε κι αυτή να παντηθεί μαζί μου. Συχνά την έδλεπα έπειτα έξω στην αλόπορτά της, συχνά θά ρχότανε και στο

σπίτι μας, μα έμένα σπάνια μ' έδλεπε το σπίτι άλλες ώρες έξω από το φαγι. Είχα κιόλας διορθώσει δυο κάμαρες, που είτανε δίπλα στο κατώγι, κ' έδβαλα εκεί τα έργαλεια, τα βιβλία και το κρεβάτι μου κ' εκεί περνούσα όλες ώρες μου άπομένανε άδειες από τα τρεχάματα στις γειτονίες κι από το τάβλι, που έπαιζα στον καφενέ για να ξεκουραστώ. Άφροσιωμένος στη γιατρική μου, δέ μου έμενε καιρός να ξαναθυμηθώ την Τάσω.

Μα ή άμαρτία τόβαλε ή γιατρική μου πάλι να γίνει ή άφορμή να ρθει άλλιώτικα το πράμα. Ένα άπόγιομα ήρθανε και με πήρανε να πάω σ' ένα χωριό άποπέρα άπ' το ποτάμι να δώ κάποιον άρρωστο. Πήγα και τσέπωσα τα δυο δεκάρικα. Ο δρόμος περνούσε κοντά άπ' το μέρος που είτανε τα σπαρτά μας και δέν το ξέρω πώς μου κατέθηκε στο γύρισμα, μια και μ' είχε πιάσει ή νύχτα, να πάω να μείνω εκεί να κοιμηθώ και την αύγη καθαλλικέδοντας τον ψαρή, που ήξερα πώς είχε εκεί ο Νικολούλας, να ρθω στο χωριό να δώ τους άρρώστους μου. Είχα καιρό πολύ να δώ τα χτήματά μας και το σπίτι που είχε φτιάσει εκεί τότε στερνά ο πατέρας μου. Η βραδιά είτανε ζεστή, αυγουσιάτικη. Το φεγγάρι, έτοιμο να βγει από το βουνό, κοκκίνιζε τον ουρανό στην άκρη, ο άέρας της ποταμιάς δρούζε την ψυχή. Μια νυχτιά έξω από τη σκόνη του χωριού, που είχανε σκάψει τα χωράφια κι άνοιξανε τάχα δρόμους για να το κάμουνε χώρα, ένα ξενύχτισμα στην έξοχή έξω από τις φωλιές στο κατώγι του σπιτιού μου, που τις έλεγα καμαρές μου, μου φαινότανε εκείνη τη στιγμή σαν ευτυχία σταλμένη άπάντεχα άπ' τον ουρανό.

Σάν έρτασα στην άκρη από τα σπαρτά μας, για να μην περάσω με το άλογο μέσα σ' άραποσίτια, έξέπεψα, τόδωσα του χωριάτη που με συνόδεδε και του είπα να γυρίσει πίσω κι άρχισα να ψάχνω να βρω κάνα δρόμο είτες αλάκι για να βγω στο σπίτι, που ή σκεπή του φαινότανε παραπέρα μέσα στο θάμνωμα. Ο χωριάτης, σαν πιδ έμπειρος, με βόηθησε και πράματις βόηκα ένα δρόμο. Τον καλονύχισα και τράδηξα ίσα εκεί χωμένος μέσα σ' άραποσίτια, που είτανε ψηλότερα άπ' το μπόι μου. Δέν είχα κάμει όμως πολλά βήματα, όταν άξαφνα το πόδι μου βούλιαξε μέσα σ' ά νερά. Έκαμα να το σηκώσω, μα βούλιαξε και τάλλο. Κατάλαβα πώς θάχανε ποτίσει άποβραδς και βλαστήμησα την ιδέα που μου κατέθηκε να ρθω να βουτηχτώ στις λάσπες. Μα εκεί που πάλεβα να βγω και να γυρίσω να βρω άλλο δρόμο, με ξάφνισε ή φωνή του Νικολούλα βαθιά μέσα από τ' άραποσίτια και σε λίγο ξεχώρισα τον ήσκιο του λίγα πατήματα μακριά μου. Είχε άκούσει την περπατησιά του άλόγου και τις κουδέντες μου με το χωριάτη κι άδραξε τον γκρά του κ' ήρθε να δει μην μπήκανε να κλέψουν.

«Έγώ είμαι, βρέ, μην άγριέδεις», του φώναξα δυνατά, φουρκισμένος άπ' το βούλιαγμα κι άπ' τις φωνές του.

Σά με είδε τάχασε, μα σαν άκουσε πώς ήρθα για να μείνω εκεί τη νύχτα, χάρηκε. Με βόηθησε και βγήκα άπ' τα νερά.

«Σά να μου τήξε πει κανένας σταυτί», μου εί-

* Η άρχή στον άριθ. 409.

πε σὰ φτάσαμε σὲ πιὸ στεγνὸ μέρος καὶ ζυγώσαμε στὸ σπίτι. «Ἐχὼ μιά κότα στὴ σουδύλα κι ὅτι ἔβγαλε κ' ἡ Τάσω τὴν κουλούρα ἀπ' τὴ φωτιά»

«Ποιά Τάσω ;» ρώτησα ξαφνισμένος· «εἶν' ἐδῶ ἡ Τάσω ;»

«Εἶναι ἀπὸ τὰ χτέσ' ἦρθε νὰ πλύνει στὸ ποτάμι, καὶ τῆς ἄρесе καὶ θὰ μείνει λίγες μέρες.»

Δὲ μοῦ ἄρесе σὺν τᾶκουσα, καὶ κάτι μέσα μου μὲ τάραξε. Μετάνοιωσα γιὰ τὴν ιδέα ποῦ μοῦ κατέθηκε νάρθη, καὶ μιὰ στιγμή μου πέρασε στὸ νοῦ νὰ ξαναφύγω. Μὰ εἶχαμε βρεῖ στὸ ἀπλωμα ποῦ εἶτανε μπροστὰ στὸ σπίτι, κι ὁ Νικολούλας φώναζε κιόλα τῆς γυναίκας του.

Ἔνας ἡσίκος ἀνασηκώθηκε ἀπὸ μιὰν ἄκρη ὄξω ἀπ' τὸ σπίτι, ποῦ εἶτανε σκυμμένος στὴ φωτιά, καὶ τράβηξε ἴσα κατεμάς. Εἶτανε ἡ Τάσω, κι ἄμα μὲ γνώρισε, μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ξαφνίστηκε ποῦ μ' εἶδε, καὶ κοντοστάθηκε δίχως νὰ μιλήσει.

«Δὲν τονὲ γνώρισες ; Εἶν' ὁ γιατρός' ἦρθε νὰ μείνει ἐδῶ ἀπόψε», τῆς εἶπε ὁ Νικολούλας. «Πιάσε καὶ στρώσε γλήγορα ὄξω στὸ πηγάδι. Ἐγὼ θὰ πάω νὰ βγάλω ἕνα καρπούζι.» Κι ἀπῆλθε τὸν γκρὰ μπροστὰ στὴν πόρτα κ' ἔφυγε.

«Πῶς εἶτανε τοῦτο ;» μὲ ρώτησε ἡ Τάσω, σὰ χάθηκε ὁ ἄντρας τῆς πίσω ἀπὸ τὴ φράχτη.

«Τὴξερα πῶς ἔφτιασες κουλούρα», τῆς ἀπάντησα καὶ τὴν κοίταξα.

Τὸ φεγγάρι, ποῦ εἶχε σηκωθεί τώρα ἀπ' τὴ ράχη, ἔριχνε τὸ φῶς του σὲ ὄλο τὸ ἀπλωμα μπροστὰ ἀπ' τὸ σπίτι. Μὰ ἡ Τάσω στεκότανε ἀπάνω στὴ γραμμὴ ποῦ χώριζε τὸ φωτισμένον τόπο ἀπὸ τὸν ἡσίκιο ποῦ ἔριχνε τὸ σπίτι. Τὸ πρόσωπό τῆς τὸ φωτοῦσε ἡ ἀντιφεγγιά, τὰ μαλλιά τῆς μένανε σὲν ἡσίκιο. Φοροῦσε σάκκο κάνασπρο κ' εἶτανε μ' ἕνα μεσοφόρ· κοντὸ καὶ μὲ γυμὰ τὰ πόδια. Μὲ κοίταξε καὶ τὴν κοίταξα. Ἀμίλητοι κ' οἱ δυό. Εἶχα καιρὸ νὰ τὴ δῶ ἀποκοντὰ καὶ μοῦ φάνηκε ἀλλιώτικη τὴ στιγμή αὐτή. Κάτι σὰ μουδιασμένο καὶ στενοχωρημένο εἶδα στὴν ὄψη τῆς, καὶ κάτι σὰ στενοχώρια μ' ἔπιασε κ' ἐμέ, καὶ μιὰ φωνὴ ἄκουσα μέσα μου νὰ μοῦ λέει : «Φέβγα, γιαιτρέ !»

Ἄξαφνα ὁ σκύλος τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ ἀκολουθοῦσε πάντα τὸν ψαρή, σὰ νὰ μὲ μωρίστηκε ἀπὸ κάπου ἐκεῖ τριγύρω ποῦ ἔτρεχε, ἦρθε ἀλυχτώντας καὶ χύμησε νὰ τριτρεῖ στὰ πόδια μου.

«Σὲ γνώρισε ἀπὸ μακριά», εἶπε ἡ Τάσω.

Χάιδεψα τὸ σκύλο καὶ τὴν κοίταξα. Χαμήλωσε τὰ μάτια καὶ δὲ γέλασε, δὲν κουνήθηκε ἀπ' τὸν τόπο τῆς, ἀν κ' ἐννοιωθὰ πῶς ἤθελε νὰ κουνηθεῖ. Τὸ φεγγάρι φώτιζε τὸ μέτωπό τῆς, τὴν τραχηλιά, τὸ κοντὸ τῆς μεσοφόρ· ἀπομπροστὰ καὶ κάτω τὰ πόδια τῆς.

«Φέβγα, γιαιτρέ», μοῦ ἔλεγε μέσα μου ἡ φωνή. Μὰ ἐννοιωθὰ πῶς δὲν εἶμουνα πιὰ ὁ γιατρός αὐτὴ τὴν ὥρα. Ἔνα μισόφωτο ἔτρεμε στὸ νοῦ μου, σὺν ἐκεῖνο ποῦ ἔπαιζε γύρο ἀπὸ τὸ κορμὶ τῆς Τάσως.

Ὁ ψαρὴς χλιμίντησε ἀποπίσω ἀπὸ τὸ σπίτι ποῦ τὸν εἶχανε δεμένο.

«Ἐδῶ εἶναι κι ὁ ψαρὴς ;» μουρμούρισα.

«Ἐδῶ εἶναι», εἶπε ἡ Τάσω.

«Κι ὁ Γιαννούλης κι ὁ Γεωργίος ;» κόντεψε

νὰ τὴ ρωτήσω κ' ἔκαμα νὰ πάω κοντὰ στὸ σκύλο, ποῦ ξαπολύθηκε ἀπ' τὰ χέρια μου κ' ἔφυγε πηδώντας. Μὰ τὴν ἴδια τὴ στιγμή ἡ ματιὰ τῆς Τάσως ἄστραψε ἀντίκρυ μου. Μὲ κοίταξε κατὰματα.

«Φέβγα, φέβγα !» μοῦ ξαναφώναξε ἀπομέσα μου ἡ φωνή. Μὰ ἀντὶς νὰ φύγω πῆγα πιὸ κοντὰ τῆς, καὶ τὴν ἔκλεισα στὴν ἀγκαλιά.

Τῆς ἦρθε τόσο ξαφνικὸ καὶ δὲν κουνήθηκε μιὰ στιγμή ; Δὲν ξέρω· μὰ καθὼς ἔκαμα νὰ σκύψω ἀπάνω τῆς, τινάχτηκε μὲ ὀρμή :

«Φέβγα !» μοῦ εἶπε μουγγὰ κι ἀγρίεψε ἡ ματιὰ τῆς.

Δὲν ἔφυγα, μὰ ἄπλωσα τὸ χέρι νὰ τὴν ξαναπιάσω.

«Νταλίπη, ὄξω νὰ χυθεῖς !» φώναξε τὴν ἴδιαν τὴ στιγμή ὁ Νικολούλας πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη. «Τὶ τὸν ἄφρησε, μωρή, καὶ μούρθ' ἐδῶ νὰ μοῦ πατήσαι τὸ μωστάνι !»

Ὁ σκύλος ξανάρθε τρέχοντας ἀπάνω μου, κ' ἡ Τάσω πῆγε κ' ἔκλεισε τὴν πόρτα ἀπὸ τὸ φράχτη. Ἐπειτα γύρισε καὶ πῆγε κ' ἔσκυψε στὴ φωτιά, στὴν ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ.

Παίζοντας μὲ τὸ σκύλο ἔφερα ἕνα γύρο στὴν αὐλὴ κοιτάζοντας τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο. Τὸ φεγγάρι εἶχε ἀνεβεῖ ψηλότερα καὶ φώτιζε τὸν τόπο ὁλοένα πιὸ πολὺ. Εἶτανε μιὰ χαρὰ τὸ βράδι.

Ὁ Νικολούλας γύρισε μ' ἕνα τρανὸ καρπούζι, ἡ Τάσω ἔστρωσε χάμω δίπλα στὸ πηγάδι καὶ καθίσαμε νὰ φάμε. Τὸ παγοῦρ· τοῦ Νικολούλα μὲ τὸ ρακὶ κι ὁ θροσερός ἄερας μοῦ ἀνοίξανε τὴν ὄρεξη γιὰ τὸ φαγί. Κι ὁ Νικολούλας ἔτρωγε κι αὐτὸς κι ἄρχισε νὰ μοῦ λέει τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, πῶς εἶχε περάσει τὴν ἡμέρα του, μὲ ποιὸν καθγάδιση, ποιὸνε φοβέριζε. Ἐπειτα τὰ συνηθισμένα γιὰ τὸ πότισμα, γιὰ τὰ σπαρτά, γιὰ τοὺς γειτόνους, ὅσο ποῦ γύρισε τὴν κουβέντα στὴν παλιά του τὴ χωροφυλακιστικὴ ζωὴ. Στὸ μεταξὺ ἔπαιρνε καὶ κάνα τραγούδι. Ὁ Νικολούλας εἶτανε εὐχαριστημένος, φαινότανε εὐτυχημένος. Μὰ κ' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί· μοῦ φαινότανε μένα ἀστεία αὐτὴ ἡ εὐτυχία του, τόσο ἀστεία ποῦ μὲ πείραζε λιγάκι ἀληθινά. Γυρνοῦσα καὶ τὸν κοίταξα, γυρνοῦσα κ' ἔριχννα καὶ στὴν Τάσω μιὰ ματιὰ. Ὁ Νικολούλας δὲν τῆς ἔδινε καιρὸ νὰ πεῖ τίποτες κι αὐτὴ, μὰ κι ἂν τῆς ἔδινε, δὲ φαινότανε πῶς εἶχε ὄρεξη νὰ μιλήσει. Εἶπε δυοτρία λόγια μερικὲς στιγμὲς ποῦ τὴ ρώτησα κάτι, μὰ χωρὶς νὰ μὲ κοιτάξει. Σὰ νὰ τὰπόφευγε. Θαρροῦσα πῶς ξεχώριζα μιὰ ἀνησυχία στὸ πρόσωπό τῆς, μοῦ φαινότανε σὰ νὰ τὴ στενοχωροῦσε ποῦ εἶμουνα ἐκεῖ δίπλα τῆς. Γύριζα καὶ τῆς ἔριχννα πάντα ματιὰς ἐκεῖ ποῦ φλυαροῦσε ὁ Νικολούλας καὶ στὸ στερνὸ ἔγυρα χάμω ἀκκουμπώντας στὸ χέρι μου γιὰ νὰ τὴ βλέπω πιὸ καλά. Ἡ φωνὴ μέσα μου δὲ μοῦ ἔλεγε πιὰ : «Φέβγα, γιαιτρέ», μὰ ὁ πειρασμὸς σκουνοῦσε τὸ πόδι μου νὰγγίξει τὸ δικὸ τῆς καναδυὸ φορές. Δὲ μὲ κοίταξε, ἔσκυψε μόνο τὸ κεφάλι. Κι ὁ Νικολούλας φλυαροῦσε πάντα καὶ τὸ φεγγάρι ἔχυνε πλήθιο,διάπλατο τὸ φῶς του, οἱ λεῦκες πίσω ἀπὸ τὴ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ ὕψωνότανε ἀτάραχες, οἱ ράχες πέρα ἀντιφεγγίζανε ἀπαλά, τὸ νερὸ στὸ αὐλάκι δίπλα ἀπὸ τὸ σπίτι μουρμούριζε σιγαλινὰ κάτω ἀπὸ τίς λιτίες.

Μοῦ φαινότανε πὼς εἶμωνα χωρισμένος ἀπ' ὅλη τῆ ζωῆ μου κι ἀπ' τὸν κόσμον τὴν ὥρα αὐτή. Καί κοίταζα τὸ φῶς ψηλά, τριγῦρο, κάτω, τὸ κοίταζα πὼς λάμπιζε στὰ μαλλιά τῆς Τάσως, πὼς ἀστραφτε στὸ πρόσωπό της, κοίταζα τὴν Τάσω, κοίταζα ἀγνάντια της τὸ Νικολούλα μὲ τᾶγρια τὰ μουστάκια του, μὲ τὴ βρώμικη τὴ χωροφυλακίστικη στολή, μὲ τὴ μαύρη σκούφια στὸ κεφάλι. Ξαφνικά ἀλλάξε ἢ διάθεσή μου. Θυμήθηκα τὸ δικό μου μιραμπό, ποῦ μὲ περίμενε νὰ τὸ φορέσω τὸ πρωῖ μαζὶ μὲ τὸ ζακέ, θυμήθηκα τὴ γιαιτρική, τὴ σοδαρότη μου.

«Ξέρεις, λέω καλύτερα νὰ φύγω ἀπόψε· δὲ μοῦ σελλώνεις τὸν ψαρή;» εἶπα τοῦ Νικολούλα μιὰ στιγμή ποῦ ἔπαιψε νὰ μιλεῖ.

«Τί σοῦ κάπνισε μεμιᾶς! Τώρα τὰ μεσάνυχτα νὰ πᾶς;» μοῦ εἶπε ἐκεῖνος ξαφνισμένος.

Ἄνασχηκώθηκα καὶ κάθισα: «Θὰ πάω», εἶπα· «ποῦ νὰ ζυπνῶ πρωῖ πρωῖ!»

«Δὲ ντρέπεται! Δὲν κάθεται νὰ κοιμηθεῖς καὶ μιὰ νυχτιὰ ἐδῶ, ἔξω στὴ δροσιά, ἀφοῦ ἦρθες, ποῦρ-θες», ξανάπε ὁ Νικολούλας.

Ἡ Τάσω δὲ μίλησε, δὲ μὲ κοίταξε.

«Ἦρθα καὶ χάλασα τὴ διάθεσή τῆς Τάσως», εἶπα.

«Δὲ ντρέπεται καὶ νὰ τὸ λές; Αὐτὸ δὲ ἔλειπε! Στὸ σπίτι σου!» μ' ἔκοψε γλήγορα ὁ Νικολούλας καὶ ρίχνοντας ματιὰ στὴ γυναίκα του, σὰ νᾶθελε νὰ τὴ μαλώσει: «Ἔτσι εἶναι: τούτη δὲν ἔχει πολλὰ λόγια· δὲν τὴν ξέρεις; γύρισε καὶ μοῦ ξανάπε ἐμένα.

«Ἀφήνεις ἐσὺ νὰ πάρει ἄλλος ἀράδα», μουρμούρισε ἡ Τάσω καὶ πῆρε ἕνα κόκκαλο καὶ τὸρριξε στὸ σκύλο, ποῦ στεκότανε καὶ κοίταζε.

«Ἀλήθεια δὲ σὲ ρώτησα ποῦ τὴ βρήκες τὴν κότα;» ἐδῶ δὲ βλέπω νᾶχετε», εἶπα τοῦ Νικολούλα.

«Τὴν πῆρα ἀπὸ μιὰ χωριάτισσα· δὲν μπόρεσε νὰ τὴν πουλήσει στὸ παζάρι. Τῆς ἔδωσα κάμποσα παραγινωμένα πεπόνια ποῦ εἴτανε γιὰ πέταμα. — Πολὸ φτηνὰ εἶναι φέτο τὰ πεπόνια, παράδαλε μποστάνια ὁ κόσμος», ἀλλάξε τὴν κουβέντα.

Ἡ Τάσω σὰ νὰ στενεχωρήθηκε ἀπ' τὸ ρώτημά μου κ' ἔπιασε καὶ σήκωνε τὰ πιάτα.

«Δὲν εἶναι: νὰ πᾶς ἀπόψε πουθενά, ἐγὼ μοναχὰ τί κάθουμαι! Πᾶω νὰ φέρω μιὰ γυροβολιά», εἶπε ὁ Νικολούλας καὶ σηκώθηκε. «Ποῦ θέλεις νὰ σοῦ στρώσει; Μέσα, ἢ ἔξω στὸ χαγιάτι;» μὲ ρώτησε.

«Ἐσὺ ποῦ κοιμάσαι;» τοῦ εἶπα.

«Νὰ κοιμηθῶ; εἶναι τέτοια ἐποχὴ γιὰ ὕπνο; Ἀπάνω στὴ δραγάτα γέρνω καμιά ὥρα.»

Καθὼς σηκώθηκα εἶδα ἕνα ψηλὸ κρεβάτι στὴ μέση ἀπ' τὸ μπουστάνι.

«Ξέρεις τί παλιόκοσμος εἶναι ἐδῶ γῦρο;» μοῦ ξανάπε.

«Χειρότερος ἀποπάνω ἀπ' τοὺς δικούς μας;»

Κοῦνησε τὸ κεφάλι του, κρέμασε τὸν γκρά στὸν ὄμο καὶ χάθηκε μὲς' στὰ σπαρτά.

«Ἐσὺ δὲ σκιάζεσαι ἐδῶ μοναχὴ σου;» ρώτησα τὴν Τάσω, σὰ γύρισε ἀπ' τὸ σπίτι ποῦ εἶχε μπει στὸ μεταξὺ.

«Ἦρθες ἐσὺ νὰ μὲ φυλάξεις;», μοῦ ἀπάντησε, θωρώντας με παράξενα, σὰν περιγελαστικά, σὰ θυμωμένα. Καὶ χωρὶς νὰ σταθεῖ, πῆγε στὸ πηγάδι κ'

ἔριξε μέσα τὸν κουβά.

Πῆγα κ' ἐγὼ κοντὰ της καὶ τὴν κοίταξα, καθὼς ἔσκυβε ἀνεθοκατεβάζοντας τὰ χέρια ποῦ κρατούσανε τὸ σκρινί.

«Γιατί εἶς' ἔτσι ἀπόψε;» τὴ ρώτησα χαμογελώντας.

Δὲ μοῦ ἀπάντησε, οὔτε μὲ κοίταξε. Τραβοῦσε μόνο τὸν κουβὰ κοιτάζοντας μὲς' στὸ πηγάδι.

Πάλι κάτι μοῦ ἔλεγε μέσα μου νὰ τὴν ἀφήσω καὶ νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω. Μὰ ἡ ἐπιμονὴ της νὰ μὴ μού ἀπαντᾷ, τὸ πείσμα ποῦ ἔδλεπα στὸ πρόσωπό της, στὰ σουφρωμένα χεῖλη της σὰ νὰ μὲ πεισμώνανε κ' ἐμέ.

«Δὲ μοῦ μιλάς, ἔ;» τῆς εἶπα κ' ἔβαλα τὸ χέρι μου στὴ μέση της.

Ἔιχε πιάσει ἐκείνη τὴ στιγμή τὸν κουβὰ μὲ τὸ ἕνα χέρι κ' ἔκανε νὰ τὸν ἀπιθώσει στὰ χεῖλη τοῦ πηγαδιοῦ.

«Φέβγα!» μοῦ εἶπε καὶ τινάχτηκε. Ἡ ματιὰ της δὲν εἴταν ἄγρια τὴν ὥρα αὐτή. Μὰ θολὴ μοῦ φάνηκε.

Ἐχασα τὴ μιλιὰ μου καὶ τὴν ἀφησα νὰ φύγει. Καθὼς γύριζε στὸ σπίτι, ἔτρεμε τὸ χέρι της ποῦ κρατούσε τὸν κουβὰ. Τὸ νερὸ χυνότανε βρέχοντας τὰ πόδια της κ: ἀφήνοντας κατέπι μιὰ γραμμὴ. Στεκόμουνα δίπλα στὸ πηγάδι καὶ τὴν κοίταζα ὅσο ποῦ μπῆκε στὸ σπίτι. Οὔτε συλλογιζόμουνα πᾶ νὰ φύγω.

Σὲ λίγο ἀκουσα πίσω μου τὰ πατήματα τοῦ Νικολούλα.

«Ἐχασα νὰ ποτίσω τὸν ψαρή;», μοῦ εἶπε καὶ τράβηξε πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι.

«Ποῦ εἶν' ὁ κουβάς, μωρή;» φώναξε τῆς Τάσως, ἕμα γύρισε μὲ τὸ ἄλογο στὸ πηγάδι.

Ἐκείνη τὸν ἔφερε καὶ τοῦ ἔβγαλε νερὸ καὶ τὸ ποτίσανε.

Ἔιχα καθίσει στὸ πεζούλι καὶ τοὺς κοίταξα.

«Νύσταξες;» μοῦ εἶπε ὁ Νικολούλας, βλέποντάς με νὰ σκύβω ἀμίλητος. «Ἐστρωσες τοῦ γιαιτροῦ, μωρή;» ρώτησε τὴν Τάσω.

«Ποῦ νὰ τοῦ στρώσω;» εἶπε αὐτή.

«Ἐμένανε ρωτᾶς;» τῆς ξανάπε ὁ Νικολούλας. «Πές της, γιαιτρέ, ποῦ θέλεις νὰ σοῦ στρώσει», γύρισε σ' ἐμέ, καὶ πῆρε τὸ ἄλογο καὶ πῆγε νὰ τὸ δέσει: πάλι πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι.

«Ποῦ νὰ στρώσω;» μοῦ μουρμούρισε ἡ Τάσω.

«Ὅπου θέλεις;» τῆς ἀπάντησα κοιτάζοντάς τηνε. Μὲ κοίταξε κ' ἐκείνη ἀμίλητη.

«Ποῦ κοιμάς' ἐσὺ;» τὴ ρώτησα.

«Στὴ δραγάτα», ἀπάντησε.

Χαμογέλασα. Μοῦ φάνηκε πὼς ἀστράφανε τὰ δόντια της δίχως νὰ γελάσει κι αὐτή. Καὶ δίχως νὰ μοῦ ξαναμιλήσει, γύρισε τὴν πλάτη κ' ἔφυγε καὶ μπῆκε στὸ σπίτι.

Ὁ Νικολούλας ξαναγύρισε καὶ μοῦ ἀνοῖξε πάλι κουβέντα. Δὲν εἶχα βρεξῆ νὰ τοῦ ἀποκριθῶ. Ἀπομέσα μου ἔλεγα νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω, κι ἕμως ἔμεινα ἐκεῖ ποῦ καθόμουνα.

«Νύσταξες;», μοῦ ξανάπε ὁ Νικολούλας σὰ μὲ εἶδε πῶς δὲν τοῦ μιλοῦσα. «Ἐστρωσες, μωρή;» ξαναρώτησε τὴν Τάσω, ποῦ εἶχε βγεῖ καὶ στεκότανε στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ.

«Ναί», φώναξε αὐτή.

Σηκώθηκα, τὸς καληγύχτισα καὶ μπήκα μέσα. Ἡ Τάσω μοῦ εἶχε στρώσει στὸ κρεβάτι ποὺ εἶτανε στημένο στὴν κάμαρα γιὰ τὸν πατέρα μου.

(Ἀκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ

“ΑΧΜΕΤ,”

Στὴν γλυκειά μου μητέρα μ' ἐγγνωμοσύνη.

Εἶμουν βαρῖα ἄρρωστη στὸ Γερμανικὸ νοσοκομεῖο. Ὁ πρῶτος περίπατος ποὺ μ' ἔκαναν ὅταν πήρα νὰ καλητερεύω ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μῆνες, εἶταν μὲ τὴν ἀμαξωτὴ πολυθρόνα μέσα στὸ διάδρομο τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος, ἐκεῖ ποὺ βρισκόταν καὶ τὸ δικό μου τὸ δωμάτιο. Ἄπὸ τὰ δυὸ μεγάλα παράθυρά μου ποὺ βλέπανε μέσα στὸν ὠραῖο κήπο τοῦ νοσοκομείου φαινόταν ἓνα πλατὺ κομμάτι τοῦ Βοσπόρου. Τὰ τρία παράθυρα τοῦ στενοῦ διαδρόμου, ποὺ μύριζε πάντα φρανκὸν ὄξι, βλέπανε πρὸς τὰριστερὰ στὴν ἀλλή τὴν κατωπράσινη, ποὺ εἶταν ἡ καθαυτὴ εἴσοδος τοῦ νοσοκομείου. Δεξιά, πλαῖι στὸ δωμάτιό μου, εἶταν μιὰ μεγάλη αἴθουσα, ποὺ τὴν ὀνομάζανε τὸ κοινό, καὶ μέσα κεῖ εἶχε δώδεκα κρεβάτια. Ἐνα μόνο κρεβάτι εἶταν ἄδειο. Ἄλλος μὲ δεμένο κεφάλι, ἄλλος μὲ δεμένο χέρι, ὄλοι χλωμοί, ντυμένοι μέσῃ σπῆρα νυχτικά τοῦ νοσοκομείου καὶ σκεπασμένοι μὲ κάτασπρα σεντόνια, παρακολουθοῦσαν μὲ τὰ κουρασμένα μάτια τοὺς τὸν περίπατό μου. Εἶταν ἡ αἴθουσα τῶν ἀντρῶν. Λίγο παρέκει, πάντα κλειστή, φαινόταν ἡ πόρτα τῆς αἴθουσας τῶν ἐγχειρήσεων.

Ἡ καλογριά, ἀδελφὴ Ἀγγούστα, ποὺ σκουνοῦσε τὰμαξάκι μου σιγά-σιγά, κοντοστάθηκε καὶ μὲ χριστιανικὴ καλοσύνη ἄρχισε νὰ μοῦ κουβεντιάξῃ καὶ νὰ μοῦ δείχνῃ τί πολλοὶ εἶταν οἱ ἄρρωστοι, γιὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃ ποὺ περνοῦσα μέσα σὲ τόσα βάρσανα τίς χροσὲς μέρες τῆς νιότης μου. — «Νά κι αὐτὸς ὁ Τοῦρκος», μοῦ λέει, «δὲς τον τί νέος εἶναι κι αὐτός, καὶ τί ὠραῖος. Δεκαεννιά χρονῶ.» Μὰ εἶταν ἀλήθεια πολὺ ὠραῖος· μελαχροινός, μὲ ὠραῖα γυαλιστερά ζουγρὰ μαῦρα μαλλιά, καὶ τὰ μάτια του σγράφανε σὰ φωτιές. Γύριζε, ψηλὸς καὶ καλοκαμωμένος ὅπως εἶτανε μέσα στὴν αἴθουσα, ντυμένος τὴ φορεσιά τοῦ νοσοκομείου, γερός, ὀλόγερος, σὰν νὰ ἦρθε ἐκεῖ νὰ τονὲ βλέπουν οἱ ἄρρωστοι καὶ νὰ αισθάνονται περισσότερο τὴν ἀδυναμία τους. — «Τονὲ βλέπεις,» μοῦ λέει, «τί ὠραῖος νέος εἶναι; καὶ ὁμως αἴριο τὸ πρωτὶ θὰ εἶναι κι αὐτὸς ξαπλωμένος

ἀπάνω στὸ τραπέζι τῶν ἐγχειρήσεων. Ἡ ἐγχείρηση εἶναι σοβαρὴ, — καὶ σκούντηξε τὸ ἀμαξάκι μου — θὰ τοῦ ἀνοίξουν τὸ πόδι ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ γόνατο νὰ τοῦ τὸ σιάξουν γιὰτὶ εἶναι λίγο πιὸ κοντὸ ἀπ' τ'ἄλλο, κ'εἶναι ἐρωτεμένος μὲ μιὰν ὄμορφη κοπέλλα, καὶ δὲ θέλει νὰ παρουσιαστῇ νὰ τὴ γυρέψῃ ἀπ' τοὺς γονιούς της κουτσός.» Εἶχαμε φτάσει κοντὰ στὴν πόρτα τῆς αἴθουσας τῶν ἐγχειρήσεων. Ἄνατριχίαισα κ' ἔκλεισα τὰ μάτια μου.

Ἡ ἀδελφὴ Ἀγγούστα νόμισε πὼς κουράστηκε καὶ μὲ ξανάφερε στὴν κάμαρά μου, μὲ πήρε ἀγκαλιά, καὶ μὲ ξάπλωσε στὸ κρεβάτι μου μὲ τὴ βοήθεια τῆς καλῆς μου μητέρας ποὺ δὲν ἔλειψε στιγμή ἀπὸ κοντά μου στοὺς πέντε μῆνες ποὺ ἔμεινα στὸ νοσοκομεῖο καὶ πάλευα μὲ τὸ θάνατο. Εἶχα ὅμως κουραστῆ φάινεται, γιὰτὶ κοιμήθηκα εὐτός. Σὰν ξύπνησα, ἡ πρώτη μου σκέψη εἶταν ὁ Τοῦρκος. Φώναξα τὴ μητέρα μου νὰ καθῆσῃ κοντά μου, καὶ μὲ τὴν ἀδύνατη φωνή μου τῆς διηγῆθηκα ὅσα μοῦ εἶπε ἡ ἀδελφὴ Ἀγγούστα γιὰ τὸν Ἀχμέτ — μπέη, — ἔτσι τὸν ἔλεγε.

«Γιὰτὶ ἀνησιχεῖς, παιδί μου;» μοῦ λέει ἡ μητέρα μου. «Ὅπως σὲ χάρισ' ἔσένα τὴ ζωὴ σου ὁ γιαιτρός μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἔτσι θὰ σιάξῃ καὶ τὸ ποδάρι τοῦ Τοῦρκου. Ἐσχῆς, κόρη μου, πὼς ὁ γιαιτρός μας εἶναι ὁ καλύτερος χειρουργὸς τῆς πόλης μας καὶ χιλιάδες ἄνθρωποι τοῦ χρωστοῦνε τὴ ζωὴ τους;»

Τὰ λόγια αὐτὰ τῆς μητέρας μου μὲ ἠσύχασαν κομμάτι, μὰ ὄλο καὶ γύριζε μπροστὰ στὰ μάτια μου ἡ αἴθουσα μὲ τὸ μαρμαρένιο τραπέζι στὴ μέση, τὰ διάφορα ἐργαλεῖα τριγύρω, καὶ τοὺς πολλοὺς γιαιτροὺς μὲ τίς μακριὰς ἄσπρες ποδιές, καὶ ξαναρώτησα τὴν καλογριά ὅταν ἦρθε νὰ μὲ θερμομετρήσῃ, γιὰτὶ, ἀφοῦ εἶναι Τοῦρκος ὁ Ἀχμέτ, δὲν πῆγε στὸ τουρκικὸ νοσοκομεῖο; «Τὸ ἴδιο τοῦ ἔλεγε κι ὁ πατέρας του ποὺ εἶναι φανατικὸς Τοῦρκος», μοῦ εἶπε μὲ τὸ πιαντοτινὸ της γλυκὸ χαμόγελο, «μὰ φαίνεται πὼς αὐτὸς ἔχει μεγάλη ἐμπιστοσύνη στὸ γιαιτρό μας, κ' ἦρθε σὲ μᾶς.»

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ ἔγινε ἡ δύσκολη ἐγχείρηση, καὶ σ' ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ὁ ἐπιτήδειος χειρουργὸς ἔκαμε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γίνῃ, καὶ τὸν ἔφεραν τὸν Ἀχμέτ, κοιμισμένο ἀκόμα ἀπ' τὸ χίωροφόρμι, στὸ κρεβάτι του, στὴν πλαϊνὴ μας αἴθουσα. Ἐκεῖ ποὺ τὸν εἶδα, μιὰ μέρα πρὶν, νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ στρέφῃ ὄλος ἀπὸ νιάτα, ὄμορφα καὶ ὑγεία. Μιὰ νέα καλογριά κάθησε κοντά του μὲ τὴν αὐστηρὴ διαταγὴ νὰ μὴν κουνηθῇ ἀπὸ τὴ θέση της. Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ξυπνᾷ καὶ νὰ ναστεναῖξῃ. Θὰ τὸν πονοῦσε βέβαια ἡ πληγὴ, ἢ ὅπως τῷλεγε ὁ γιαιτρός, «ἡ σάρκα

θυμάται τούς πόνους που έποφερε όταν τή βασανίζανε, γ'αυτό φωνάζει.» Κάθε στιγμή έστελνα τή μητέρα μου να μάθι τί κάνει ό καημένος ό 'Αχμέτ, και ή μητέρα δέ μου χαλοῦσε τὸ χαιτήρι, πήγαινε και μ' έφερνε καιθουχαστικά νέα του.

*

Η θέρμη ή μεγάλη που είχα κάθε νύχτα δέ μ' άφηνε να κοιμηθῶ. Εΐταν μεσάνυχτα περυσμένα. Τρία τραχιά κουδουνίσματα άκουστήκανε μέσα στην ήσυχία τής νύχτας, άπαράλλαχτα όπως είδοποιούσε ό Κυβάσης από κάτω κάθε πρωί τόν έρχομό του χειρούργου. Εδύς, δέν ξέρω γιατί, ήρθε στο νοῦ μου ό 'Αχμέτ. «'Ο γιατρός μητέρα», είπα σιγά σιγά, γιατί νόμιζα πώς κοιμότανε. «Τέτοιαν ώρα; δέν είναι δυνατό», μου λέγει, μά κ' εκείνη άνησύχησε για τὸ άσυνήθιστο αυτό κουδούνισμα και άρχισε να ντύνεται. Έξω στο διάδρομο άκουστήκανε ψιθυρισμοί, και δέ μου ξεφυγε ό θόρυβος που κάναν οι κολληρισμένες φουστες των αδελφών. 'Ο 'Αχμέτ, όλο κι αναστέναζε πότε πότε. 'Εστειλα τή μητέρα έξω να δη τί τρέχει, και ή καρδιά μου χτυπούσε τόσο δυνατά που άκουα τούς χτύπους της, μά δέν τήν άφησαν οι κυλογοριές να προχωρήση, κ' έτσι δέ μάθαμε τίποτα. Σε λίγο άκουστήκανε βήματα πολλά μαζί και τὸ σύρσιμο ενός κρεββατιού. Τὸ σέρναν προς τὸ μέρος τής αίθουσας των έγχειρήσεων. 'Ακουσα πώς άνοιξε ή φοβερή εκείνη πόρτα κ' έκλεισε πάλι, και πώς χαθιηκε από πίσω της κάθε σημείο ζωής.

Ξαναβγήκε ή μητέρα μου στο διάδρομο. Τίποτα. 'Όλα τὰ φῶτα εΐταν πάλι σβησμένα και μόνο οι καντήλες φέγγανε τις τρομαγμένες σκέφες των άρρώστων και σκορπούσαν δειλές τήν παρηγοριά τους.

Πήρε και ξημέρωνε, όταν άκουσα πάλι τόν 'Αχμέτ ναναστενάζει στην πλαϊνή κάμαρη. 'Αχ! . . . Βάχ! . . . και κάτι παραμιλούσε τούρκικα. Πόσες ώρες βάσταξε αυτό, δέν ξέρω· μου φάνηκε πώς εΐταν ένας αιώνας που τόν άκουα. 'Αξαφν' άκούστηκε μιὰ δυνατή φωνή, **Άλλάχ!** . . . και τίποτα πια άλλο. Γύρισα και είδα τή μητέρα μου τρομαγμένη, δέ μπορούσα να πῶ λέξη. 'Εκείνη, χωρίς να μου μιλήση, πετάχτηκε έξω. Οι αδελφές τρέχανε σαστισμένες, και καμιά δέ συλλογίστηκε πια να τήν έμποδίση. Η πόρτα μου άνοιξε σιγά σιγά, και ή αδελφή Αύγουστα ήρθε και κάθησε κοντά μου. 'Επιασε τὸ χέρι μου μέσα στα δύο της χέρια και τῶσφιξε χωρίς να μου μιλήση. Τήν είδα που έκλαιε. Σε λίγο ήρθε και ή μητέρα μου, συλλογισμένη και σκυθρωπή. Δέν μου είπε τίποτα, κ' εγώ δέν τόλμησα να τή ρωτήσω.

*

Κάτω στο παρεκκλήσι του νοσοκομείου, ξαπλωμένος μέσα σ' ένα νεκροκέββατο, ήσυχος και ώραϊος, περιμενε ό 'Αχμέτ τόν πατέρα του. 'Ο καλοκαωμένος Τούρκος, χλωμός και συντριμμένος πλησίασε τὸ μονάκριβο γιό του, έσκυψε, τονέ φίλησε, και όταν είδε όλους να κλαίνε γύρισε και τούς είπε ήσυχα ήσυχα: «Οι γέροι πρέπει να πεθαίνουν, κ' οι νέοι γεννιούνται για να πεθαίνουν. Αυτό εΐταν τὸ θέλημα του Θεού!» Τέσσερις Τούρκοι μπήκανε σ' ένα νόημά του, μέσα στο παρεκκλήσι, σκεπάσανε με τὸ μαυρο καπάκι τόν ώραϊο και ως τὰ χτες γεμάτο έλπίδες 'Αχμέτ, στυλώσανε τὸ φέσι του προς τὸ μέρος του κεφαλιού, έρριξαν προς τὰ πόδια ένα πολύτιμο σάλι, τόν πήραν στους ώμους τους και σιωπηλοί τραβήξανε προς τήν πόρτα . . .

ΡΗΝΑ ΛΕΒΑΝΤΗ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Υ Γ Ι Ε Ι Ν Η

'Από τὰ καλά του νεώτερου πολιτισμού τίποτις δέ μάγεψε τή φαντασία μας τόσο, όσο ή *ύγιεινή*. 'Οχι βέβαια ή δημόσια ή ύγιεινή, αυτή μήτε γυρίζουμε να τή δοῦμε, και τάποτελέσματα τὰ γνωρίζουμε, μάλιστα και τὰ μυρίζουμε κάποτες. Μας μάγεψαν όμως και μας συνεπήραν οι κοινοί, οι πεζοί, οι μασημένοι και ξαναμασημένοι κανόνες τής άτομικής τής ύγιεινής.

'Από τὰ μικρά μου θυμάμαι κάτι άφορισμούς που διάβαζα στ' 'Αναγνωσματάρι μου. «Μή μένης καθημενος πολλὰς ώρας.» «'Ανοιγε σιγνά τὰ παραθύρα σου, κτλ.» Σωστή Πλάκα του Νόμου, και σωστός Μωϋσής τ' 'Αναγνωσματάρι εκείνο. Είδα από τότες πολλά τέτοια και σε φημεριδες και σε βιβλία. 'Ακόμα πιότερα άκουσα από ανθρώπους σοβαρούς και με τὰ συλλογικά τους. «Τὸ ρίξι καλό και χωνευτικό, μά ναίναι καλοφρασμένο.» «Βαρό πράμα ό άστακός.» «Στρείδια, ναί. Και λαφριά και νόστιμα.» «Φρούτα άγουρα μην τρώτε, παιδιά.» 'Επειτα, «'Αγιαζι τὸ φόρεμά σου, μικρή, να μην κρωύσης.» «Πάλε νερό μας πίνεις δρωμένος, εσύ;» «Μην παρατηδᾶς», και χίλια παρόμοια.

Και τάποτέλεσμα; Τάποτέλεσμα είναι που κατάντησε να πηγαίνη ό καθένας μας με τὸ διαβήτη, με προσοχή σα να περπατάμε σε βάραθρου άκρη, φόβο γεμάτοι και τρόμο μην πάθουμε τίποτις.

Είναι σωστή δειλία, από τὰ μικρά μας καλλιεργημένη σε βαθμό που να μην τολμοῦμε, όχι πια να παραβαίνουμε τούς κοινούς ύγιεινούς κανόνες, που τούς παραβαίνει ό άλλος ό κόσμος δεκα φορές τή

μέρα, κι όμως η κρίση του γυμνάζεται στην παρά-
βιαση όσο η δική μας στην προσοχή, μὰ δὲν ἔχουμε
πιὰ τὴν ἠθικὴ δύναμη μήτε τίποτις ἄλλο νὰ τολμή-
σουμε !

Ἔχει λοιπὸν κι αὐτὸ τὴν ψυχολογία του. Τί νὰ
περιμένῃς ἀπὸ ἓνα παληκάρι ποῦ φοβᾶται ἄξαφνα
νὰ πιῇ ἓνα ποτήρι νερό ; Ὁ φόβος αὐτὸς ποῦ φυ-
τεύτηκε καὶ καλλιεργήθηκε μέσα του, πάντα **φόβος**
θὰ εἶναι. Ἔτσι θὰ λογαριάζει καὶ θὰ κωλοσυλλογι-
στῇ κάθε ἄλλο κίνησι, θὰ κοντοσταθῇ, θὰ δειλιά-
σῃ. Ἔχουμε, θαρρῶ, τέτοιους καὶ νέους καὶ γέροντες
πολλούς.

Ὅστε μὲ τὴν καλὴ, τὴν ἀθώα αὐτὴ γύμναση
ποῦ δίνουμε στὸ νοῦ μας γιὰ τὴν προφύλαξη τῆς ὑ-
γείας, χαλνοῦμε καὶ χαλαρώνουμε κάτι πιὸ πολῦτιμο
καὶ πιὸ χρειαζούμενο ἀπὸ τὴν ὑγεία, — τὸ **χαρακτή-
ρα** μας. Μᾶς κυριεύει ὁ ἐγωϊσμός, μᾶς κρυφοτρῶει
ὁ φόβος τοῦ θανάτου, θαμπώνει τὸ λογικὸ μας καὶ
δὲ βλέπουμε πιὰ μήτε σκέψη μήτε πράξη ἀνεξάρτη-
τη ἀπὸ τὴ σκλαβιά τῆς φιλοζωίας.

Μερικοὶ μας προχωροῦμε καὶ κάτι παρέχει. Δια-
βάζουμε καὶ μερικὰ γυατροσόφια. Μαθαίνουμε ἄξα-
φνα ποῦ βρίσκεται τὸ σικώτι, τὰ νεφρῶ, τὰ πλεμό-
νια, καὶ τί πρωτονοιώθει ὁποῖος πάθη ἠπιαίτη, νε-
φροίτη, πλευρίτη, χτικιό. Ἀρχίζει τότες νὰ ξεφυτρώ-
νῃ καὶ νὰ φουντώνῃ ἄλλο ἔθνικὸ μας χαραχτηριστι-
κὸ, ἡ **ὑποψία**, ποῦ εἶναι κι αὐτὴ δειλία, μόνο κάτι
χερότερη. Σκιαζοῦμαστε μ' ἓνα βήχα, μ' ἓνα κόψιμο,
μ' ἓνα τίποτις. Τὸ μελετοῦμε, τὸ σκαλιζοῦμε, τὸ τρέ-
μουμε, ὅσπου μὲ τὴ φαντασία μας τὸ κάνουμε θε-
ριὸ τρισμέγεθο ποῦ βάλθηκε νὰ μᾶς φάῃ. Πηγαί-
νουμε στὸ γιατρὸ, ὁ γιατρὸς πάντα θὰ μᾶς δεχτῇ
σοβαρὰ καὶ θὰ μᾶς μιλήσῃ πιὸ σοβαρὰ, ἀντὶς νὰ
μᾶς δεῖσῃ, ἢ τοῦλάχιστο νὰ μᾶς κοροϊδέσῃ. Τέλος
ἡ ὑποψία ἐκεῖνη γίνεται πάθος κι ἀπὸ τὴν καθαυτὴ
τὴν ἀρρώστια πιὸ ἀγιάτρευτο.

Ἀδύνατος, μὲ τέτοιους περισπαισμούς, ὄχι πιὰ ὁ
ἠρωϊσμός, μὰ ὁ κοινὸς ὁ νοῦς, τὸ κοινὸ τὸ θάρρος
ποῦ χαρακτηρίζει ἀνθρώπους καὶ λιόντες ποῦ πηγαί-
νουν ὀμπρός. Ἡ θὰ σταματήσῃ ὀλότελα ὁ ὑποχον-
τριακὸς μας, ἢ ἀποτραβιέται κώλυς ἀντὶς νὰ προ-
χωρήσῃ. Ἔχει δὲν ἔχει θὰ συλλογιστῇ τὴ φανταστι-
κὴ τὴν ἀρρώστια. Καὶ χωρὶς νὰ τὸνειρεύεται τί ἐγ-
κλημὰ κάνει, στέλνει ἀρρώστια ἀληθινὴ κι ἀγιά-
τρευτὴ μέσα στὸ ἔθνος του. Τὴν ἀκιμώσιμ, τὴ στα-
σιμότη, τὴν παρακμὴ.

Ἐγὼ λέω νὰ τὰ πετάξουμε στὸν ἄνεμο τὰ «Ἰ-
γικινὰ παραγγέλματα.» Ἰγικινὸ παραγγελά μας
νάναι τὸ φρεῖ ὅταν ἔχουμε ὄρεξη, τὸ παιχνίδι σὰν
εἴμαστε ἀκόμα μικροὶ, κάποτες καὶ μεγάλοι, ὁ κα-
θάριος ὁ ἀγέρας, κρύος ἢ ζεστός ἀδιάφορο, καὶ προ-
πάντων ἡ **δουλειά**. Νὰ ληθῆσιν πιὰ οἱ μισεροὶ αὐ-
τοὶ ποῦ μᾶς μπλοκίζουν τὸ δρόμο. Ὁ δρόμος ὑπάρ-
χει. Ἡ δύναμη κ' ἡ θέληση νὰ τὸν τρέξουμε δὲν
ὑπάρχει.

A. E.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΠΗΠΟΚΡΑΤΗ, Ἄρ. 11. ΑΘΗΝΑ

Συντρομὴ χρονιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴν
Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἔξωτερο δρ. χρ. 12 1/2. —Γιὰ
τις ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνες συντρομές (ἃ δρ.
τὴν τριμηνία). —Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ
δὲ στέλνει μπροστὰ τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο, 20.—Γὰ περισσέναι φύλλα που-
λιούνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κιάσνια. καὶ στὶς ἐπαρ-
χίες στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

**BENIZELOS KAI MISTRIOTHS — ΓΛΩΣΣΑ ΑΝ-
ΤΙΛΑ·Ι·ΚΗ—ΟΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΑΔΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΡΩ-
ΜΑΙ·Ι·ΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ — ΑΝΑΓΚΗ ΕΙΔΙΚΡΙ-
ΝΕΙΑΣ . . . —ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥΣ ΜΑΣ.
—Ο ΝΟΥΜΑΣ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ.**

ΑΕΙΖΕΙ νὰθανατιστεῖ σὲ τούτη δῶ τὴ στήλη ἓνα
ἐπεισόδιο τοῦ κ. Μιστριώτη, ποῦ πολλοὶ τὸ ξέρουν καὶ
τὸ μολογάνε, μὰ ποῦ ἀνάγκη νὰν τὸ μάθουν κι ἄλλοι
καὶ νὰ τὸν καμαρώσουνε.

Ἔνα πρωτὸ ἢ δειλινοῦ, δὲν ξέρουμε καλὰ καλὰ, τὴν
προπερασμένη βδομάδα, πῆρε ὁ μπάρμπα Μιστριώτης τὸ
Σάντσο του, τὸν κ. Φιλαδέλφεια, καὶ πήγαγε στὸ Ἰ-
πουργεῖο τῶ Ναντικῶ νὰταμώσουνε τὸν κ. Πρωθυ-
πουργό. Ὁ λόγος, ἐθνικὸς πάντα, ἢ προστασία τῆς χι-
λιοκατατρεγμένης Καθαρεύουσας. Ὁ κ. Βενιζέλος τοὺς
καλοδέχτηκε κι ὁ κ. Μιστριώτης ἀρχίνησε νὰ ρητορεύει.
διαφεντεύοντας τὴν καθαρύουσα, (ποῦ πρέπει, λέει, νὰ
προστατευτεῖ μὲ «εἰδικὸ ἄρθρο» στὸ Σύνταγμα), καὶ
βρίζοντας τοὺς δημοτικιστάδες.

Ἄφου εἶπε κ' εἶπε, ὅσα ξαναμάσησε ἴσαμε τώρα σὲ
λόγους καὶ σὲ ἄρθρα χίλιες φορές, ὁ κ. Βενιζέλος ση-
κώθηκε καὶ τοῦ ἀπάντησε μὲ τὰ δλοστρογγυλά τοῦτα λό-
για :

— Ἀξιότιμε καὶ σεβαστὲ κ. Μιστριώτη. Παρακο-
λουθῶ ἀπὸ χρόνια ὅσα λέτε κι ὅσα γράφετε γιὰ τὴν κα-
θαρεύουσα, μὰ δὲν μπορῶ νὰ πειστῶ ἀκόμα πὼς κ' οἱ
δημοτικιστάδες δὲ δουλεύουνε γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ γλώσ-
σα παρὰ γιὰ τὴν Τούρκικη.

Κι ὁ κ. Μιστριώτης πῆρε τὰ βρεμένα του καὶ τὸν
κ. Φιλαδέλφεια του καὶ τράβηξε στὴ δουλιὰ του.

*

ΝΑ, καὶ δεύτερη ἐκδοσὴ τοῦ ἴδιου ἐπεισοδίου. καθὼς
τὴ δημοσιεύει ἡ «Ἀκρόπολις» τῆς περασμένης Πέμπτης(σελ.
1, στήλη 7).

Ἐἰς τὸ ἔπουργεῖον τῶν Ναντικῶν προχθὲς μετέβη ὁ
κ. Μιστριώτης μετὰ τοῦ κ. Φιλαδέλφειος καὶ ἐτέρου τινὸς
τοῦ ὁποῦ δὲν ἐγνώσθη ἀκόμη τὸ ὄνομα.

Παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τοῦ ἐ-

ούστησαν να θέσει ειδικόν άρθρον εις τὸ Σύνταγμα ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης.

Τότε δὴ τότε!

Ἐκοκκίνισεν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς καὶ ἀστραπεὺς πέταξαν τὰ γυαλιά του, καὶ φωνὴ θυμωμένη ἠκούσθη λέγουσα.

— Τί εἶνε αὐτὰ ποῦ μοῦ λέτε κ. καθηγητά! Καὶ ποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρόοδον τῆς γλώσσης ἑνὸς λαοῦ; Καὶ ἀπὸ πότε τὸ γλωσσικὸν ζήτημα περιλαμβάνεται εἰς τὰ ἄρθρα τοῦ Συντάγματος;

— Μά! μά! μά! ἐτραύλισεν ὁ κ. Μιστριώτης.

— Τίποτε δὲν θὰ σὰς δικαιολογήσῃ ἀπέναντί μου, κ. καθηγητά. Οὔτε θὰ δυνηθῆτε νὰ με πείσετε ὅτι σεῖς εὐρίσκεσθε ἐν δικαίῳ καὶ οἱ ἀντίθετοί σας ἐν ἀδίκῳ. Πηγαίνετε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἀφήσατε τὸ γλωσσικὸν ζήτημα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του καὶ τὴν ἐξέλιξίν του! . . .

Ἄκόμα φεύγει ὁ κ. Μιστριώτης!

Ἄλλιώτικα τᾶκουσε ἡ «Ἀκρόπολις», ἀλλιώςτικα ἐμεῖς Δὲ σημαίνει ὁμως. Ἡ οὐσία πάντα μένει ἡ ἴδια.

*

ΣΤΟ φίλλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς θὰ τυπώσουμε, μεταφερόμενο πρὸς ἀπλούστερη γλώσσα, τὸ πρόγραμμα τοῦ «Λαϊκοῦ Κόμματος» ποῦ σὶνταξε ἡ «Κοινωνιολογικὴ Ἑταιρεία». Παραξενεύομαστε πὼς ἡ «Κοιν. Ἑταιρεία», ποῦ ἰδρύθηκε ἀπὸ ἀληθινὰ ριζοσπάστες καὶ φωτισμένους ἐπιστήμονες, δὲ μίλησε στὸ λαὸ μὲ τὴ γλώσσα ποῦ νιώθει καὶ ποῦ αἰσθάνεται ὁ λαὸς, μὲ τὴ γλώσσα τῆς καρδιᾶς, τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀλήθειας, μὰ προτίμησε μιὰ ἀντιλαϊκὴ γλώσσα ποῦ τὴ μεταχειριστήκανε ὄλ' οἱ ἁμαρτωλοὶ πολιτικοὶ μας, ὅσες φορὲς ἀνοίξανε τὰχα τὴν καρδιά τους στὸ λαὸ μὲ τὸ σκοπὸ νὰ τὸν ξεγελάσουνε καὶ νὰ τὸν ξεμεταλλεψοῦνε.

Ἄς εἶναι. Τὸ γράφουμε καὶ ἄλλοτε πὼς τοῦτο τὸ παράξενο μόνον στὴ χώρα μας θὰ γίνεται. Νὰ βγαίνει δηλ. ἕνας νὰ πολεμήσῃ τὸ πολιτικὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ «καθεστῶς» καὶ νὰ τρέμει νὰγγίξει καὶ τὴ γλώσσα μήπως καὶ τὸν κατηγορήσουνε μαλλιαρό!

ΚΑΙ ὅμως, νὰ καὶ τᾶλλο τὸ πιὸ παράξενο. Ἐνα ζήτημα, ποῦ ἡ «Κοιν. Ἑταιρεία» ἐξετάζει πλατιά, φωτεινά καὶ παληκαρῶς στὸ πρόγραμμά της, εἶναι καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα.

«Τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα, λέει, μὲ τίς ἕξι τάξεις νὰ γίνουν περισσότερα καὶ νὰ θεμελιώσουμε τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας, πετώντας τὸ ἄχρηστο καὶ παλοῦτὸ ὑλικὸ καὶ ἀντικατασταίνοντάς το μὲ γνώσεις θετικὰ καὶ πρακτικὰ ποῦ μᾶς τίς δείχνει ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καὶ ποῦ ἀνταποκρίνονται καὶ στὶς ἀνάγκες τῆς λαϊκῆς τάξης.»

Μὲ ποῖο τρόπο θὰ χτυπηθῆ ὁ ἐθνοχτόνος σχολαστικισμὸς καὶ μὲ ποιά μέσα θὰ βοηθηθῆ ἡ προκοπὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Τέχνης, θὰν τὸ δεῖτε στὸ ἄλλο φίλλο ποῦ θὰ τυπώσουμε ἀλάκαιο τὸ Πρόγραμμα.

ΜΕ τὸ καταχώνιασμα τόσων καὶ τόσων «ιερῶν χρημάτων» τοῦ στρατοῦ ἀπὸ διάφορους ἀξιωματικούς τοῦ Οἴκου

νομικοῦ κλάδου, ποῦ τώρα τώρα ξεφανερώθηκε, πάει κανεὶς νὰ παραδεχτεῖ—μὲ τὸ συμπάθειο, ὃ ἀξέχαστη «Ἀνάγκη Εἰλικρινείας!»—πὼς τὸ «ἔργον τῆς 15 Αὐγούστου» ἔπρεπε ἀπὸ τὸ στρατὸ νὰρχινήσῃ καὶ πὼς οἱ σπαθοφόροι μας, πρὶ ζήτησουνε νὰ ξεκαθαρίσουνε τοὺς διάφορους κλάδους τῆς «δημοσίου ὑπηρεσίας», ἔπρεπε νὰ φροντίσουν πρῶτα πρῶτα νὰ ξεκαθαρίσουν τὸ δικόνε τους κλάδο ἀπὸ τίς διάφορες φαγίνες ποῦ τὸν ρημάζανε καὶ τὸν κατατροπιάζανε.

Ὁ κ. Ζορμπᾶς, ὁ τιμημένος ἀρχηγὸς τῆς Ἐπανάστασης, ἔμεινε τόσους μῆνες στὸ Ὑπουργεῖο, καὶ ὅμως χρειάστηκε νὰποτραβηχτεῖ. ἀλλὰ Κιγκινάτο. ἡ ἀφεντιά του, ὕστερ' ἀπὸ τόση δόξα, στὶς ιδιωτικὰς του δουλιὰς, καὶ νὰρθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος στὸ Ὑπουργεῖο τῶ Στρατιωτικῶνε γὰ νὰ βγοῦν αὐτὲς οἱ ἀδιάντροπες κλεψιὰς στὰ φόρα.

Ἄνάγκη εἰλικρινείας λοιπὸν καὶ ζήτω τὸ «ἔργον τῆς 15 Αὐγούστου!» Κι ἄς φέξει!

*

ΧΑΡΙΖΟΥΜΕ ἕνα λαυράκι λαχταριστό. ἕνα θέμα δηλ. πρώτης ἀράδας, στοὺς χρονογράφους τοῦ Ἀθηναίου τύπου, ποῦ μποροῦνε νὰ περάσουνε μιὰ βδομάδα ἀλάκαιοι μὲ δαῖτο καὶ νὰ τραβήξουν ἀρκετὰ τᾶλλαρα ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς ἐφημερίδας τους.

Νά, τί ἔχουνε νὰ κάνουν :

1) Νὰ μᾶς ἀποδείξουν τὸ μεγάλο κακὸ ποῦ κάνουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ διάφοροι καταχραστὲς, εἴτε ἀξιωματικοὶ εἶναι εἴτε ἄλλοι δημοσίου ὑπάλληλοι, ὄχι μοναχὰ στὸ Κράτος ποῦ τοῦ κλέβουνε τὸν παρά του, παρά καὶ στὴν κοινωνία ποῦ τὴν ἐξαχρεώνουνε μὲ τὸ παραδειγματὸς τους. Ἡ γυναίκα μου λ. γ. ἐμένα τοῦ φτωχοῦ ἐργατικοῦ, ποῦ τρομάζω μὲ χίλια βάσανα νὰ βγάλω τὸ φρομὶ μου, σὰ βλέπει ἐσένινε, καπετάνιε, ποῦ ξέρει πὼς παίρνεις 150 ἢ 200 δρ. τὸ μήνα μιστὸ, νὰ περνᾶς σὰ βασιλιάς, μὲ δούλες καὶ μεταραδοῦλες, μὲ λοῦσα καὶ μὲ φρούμαρα, μ' ὄλο τὸ δίκιο της μὲ γκρινιάζει καὶ μὲ σπρώχνει μὲ τὴν γκρίνια της στὴν ἀτιμία, ἀκόμα καὶ στὸ ἐγκλημα, καὶ κάποτε κάποτε — τί νὰν τὸ κρῖβουμε ;—σὰν ἀδύνατος ὄργανισμὸς ποῦ εἶναι, πάει καὶ αὐτὴ γυροῦντας νὰ βρεῖ κανένα, σὰν κ' ἐλόγου σου ἱκανόνε, νὰν τῆς κάνει τὰ λοῦσα της, καὶ νὰν τῆς ξασφαλίσῃ τὴν καλοπέραση.

2) Ἄφου ὁ νόμος τιμωρεῖ ὄχι μόνον τὸν κλέφτη μὴ καὶ κείνονε ποῦ παίρνει «ἐν γνώσει» μερτικὸ ἀπὸ τὴν κλεψιά, γιατί νὰ κυνηγῆται μοναχὰ ὁ καταχραστὴς ὑπάλληλος καὶ ὄχι κ' ἡ γυναίκα του, ποῦ ξέρει πὼς τὴν καλοπέρασῃ της καὶ τὰ λοῦσα της τὰ χροστάει στὴν κλεψιά καὶ ποῦ πολλές φορὲς καὶ ἡ ἴδια σπρώχνει τὸν ἄντρα της νὰ κλέβει γὰ νὰν τῆς χορτάσῃ τὴν λουσομανία της;

Νά, κύριοι χρονογράφοι, θέματα λαχταριστά, καὶ ἐκονίστε τίς πέννες σας.

*

Ο «ΝΟΥΜΑΣ» δὲ βγήκε τὴν περασμένη βδομάδα γιατί δὲν τὸ θελήσανε οἱ συντρομητάδες μας νὰ βγεῖ, ποῦ πολλοὶ τους ἴσως δὲν τὸ νιώσανε, ἢ δὲ θελήσανε νὰν τὸ νιώσουν ἀκόμα, πὼς ὁ «Νουμάς» εἶναι ΑΓΩΝΑΣ καὶ ὄχι ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ. Θέλουμε δηλ. νὰ ποῦμε πὼς μὲ τὰ «θὰ στείλω τὴ συντρομή

προσεχῶς» ἢ «μὲ πρώτη εὐκαιρία» ἢ «σὲ λίγες μέρες», δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ ἕνα φύλλο ποὺ δὲν ἔχει σκοπὸ τοῦ τὸ χρηματισμὸ μὰ τὴν ἐξυπερέταση κάποιου ἀγῶνα ποὺ ἀπαιτεῖ ἀυταπαρίηση καὶ θυσίες. Ἄλλη θυσία ἀπὸ τοὺς συντρομητάδες μας, ποὺ ὅσο πύνε καὶ πληθαίνουνε, δὲ ζητοῦμε παρὰ νὰ μᾶς στέλνουν ταχυτικὰ τὴ συντρομὴ τους, γιὰ νὰ μπορούμε καὶ μεῖς ταχυτικὰ νὰ βγάζουμε τὸ φύλλο καὶ ταχυτικὰ νὰν τοὺς τὸ στέλνουμε. Μέσα σὲ ὀχτὼ χρόνια ποὺ βγαίνει ὁ «Νουμᾶς», πρώτη φορὰ ποὺ γίνεται αὐτὸ τὸ παράτυπο, νὰ μὴ βγεῖ δηλ. τὸ φύλλο στὴν ὀρισμένη μέρα του. καὶ στὸ χέρι ὀλονῶνε μας εἶναι νὰ μὴν ξαναγίνει αὐτό.

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

(Ἀνάγνωσμα στὸ Λαϊκὸ Σύλλογο τὰ «Πάτρια» τῆς Λεμεσοῦ-Κύπρου. - Στις 24 τοῦ Γενάρη 1910.)

Χαρισμένο μ' ἀγάπη καὶ μὲ θαυμασμὸ τοῦ μεγάλου μας ΠΑΛΑΜΑ.

Κυρίες μου καὶ Κύριοι,

Ὅταν ξαφνισμένες ἀπ' τὸν ἀγροῖκο τῆς Ρώμης Κυριάρχην οἱ Ἑλληνικὲς Μούσες φεύγανε ἀλλοίμωνο! τὴν κλασσικὴ γῆ τῆς Ἑλλάδας κ' ἐρημικὸ καὶ σιωπηλὸ ἀφήνανε τὸν Ἑλικῶνα, ἐρημωμένα ἀπομείνανε φυσικὰ καὶ τὰ μεγάλα μαρμαρένια θέατρα, ἐρημοὶ τῆς Τέχνης οἱ ὑπέρυαλοι Ναοὶ καὶ τὸ Τραγοῦδι καὶ ὁ Στίχος καὶ ὁ Ρυθμὸς ποὺ ἐπλαθάν ἔως τότε ἀσύγκριτη τὴν Ἑλληνικὴν Ἄρμονία κ' ὑψώνουνταν σὰν ἕνας τρανὸς καὶ ἀθάνατος Ὑμνος τοῦ ἀθρόπινου Πνεύματος στὸ κίονος κῶταγμα του γιὰ μᾶθη τὰ πάντα καὶ ἕλες νάνοιξῃ τῶν Μυστηρίων τὴς πόρτες, τὸ Τραγοῦδι καὶ ὁ Στίχος καὶ ὁ Ρυθμὸς σιωπᾶσανε μέσα στὴ βαθεῖα καὶ ἀτελειώτη νύχτα τῆς Σκλαδιᾶς!

Ἡ Φυλὴ ἀποκαμωμένη, ἔβλεπε κανεῖς, καὶ κουρασμένη δὲ γεννοῦσε πιά παρὰ διεφθαρμένους πολιτικούς καὶ ρήτορες μ' ἀτέλειωτη λογοδιάρροια, ποὺ κυτοῦσαν ποιὸς περσότερο καὶ ποιὸς πιδ ταπεινὰ νὰ κολακέψῃ τοὺς Ὑπατοὺς καὶ τῆς Ρώμης τοὺς Στρατηγούς καὶ τοὺς Ἀυτοκράτορες.

Γράμματα, Καλλιτεχνία, Τέχνη, Ποίηση δὲν εἶχανε πιά στὴν Ἑλλάδα τοὺς μεγάλους Ἱεροφάντες τους καὶ οἱ λίγοι Τεχνίτες τοῦ Λόγου ποὺ ἀπομείνανε, τίποτα δὲν κατορθῶσανε νὰ καταφέρουνε δικό τους, ἀντιγράφοντας πάντα ἀδέξια καὶ ὠχρὰ τοὺς «Ἀθάνατους καὶ Ὠραίους» σὰν ποὺ λέγει ὁ Παλαμᾶς, τοὺς μεγάλους Δραματικούς καὶ Ποιητὲς τῆς χρυσῆς τῆς Ἑλλάδας ἐποχῆς. Ἄλλου εἶχε πιά στηθεὶ τῆς Τέχνης ὁ Ναός, καὶ τῶν Μουσῶν οἱ Διαλεχτοί,

ξενόφωνοι τώρα, ξακολούθησαν τὴ μυριόφωνη ἄρμονία δανεισμένη πάντ' ἀλήθεια ἀπ' τὴν πρώτη Ἑλληνικὴ πηγὴ τῆς, μὰ ἀλλαγμένη καὶ χρωματισμένη μὲ κάποια ντόπια δική τῆς χρωματιὰ, ποὺ τῆς ἔδινε ἢ θάλασσα, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ πανώρια Ἰταλικὴ φύση καὶ ψυχῆ.

Ἔτσι αἰῶνες περάσανε, καταφρόνιας καὶ ἐθνικῆς δουλосύνης, δουλосύνης τῆς ψυχῆς ἀκόμα καὶ τοῦ πνεύματος, ἀφοῦ ἐτούτη, σκυφτὴ καὶ ταπεινὴ στοὺς Ἄρχοντες μπροστά, ξέχασε ἐλδέτελα καὶ ξέμαθε τὴν περηφάνεια τῆς Φυλῆς, καὶ δὲ ντρεπότανε νὰ προσκυνᾷ σὰ θεοῦς τῆς Ρώμης τοὺς πολυδέξαστους Καίσαρες, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἑλληνικὸ ταπεινωμένο, θαρρεῖς, καὶ κουρελιασμένο χαμπετοῦσε στὰ ταπεινὰ καὶ στὰ μικρὰ ἐλόγυρα, ξεχνώντας τὰ ψηλὰ καὶ τὰ αἰθέρια πέτάγματα πρὸς τοὺς καινούριους οὐρανοὺς καὶ τοὺς πλατιοὺς δρίζοντες τῆς μεγάλης Τέχνης!

Καὶ περνούσαν καὶ περνούσαν σκετινοὶ οἱ αἰῶνες, ἔως ὅτου ἐκεῖ στὰ ποιητικὰ καὶ καταπράσινα περίγυρα τοῦ Βοσπόρου γένηκε τὸ θάμα τὸ πρωτόφαντο τῆς ἀνάστασης τῆς πεσμένης φυλῆς, ἀφοῦ τρεῖς πρὶν ἑκατονταετηρίδες εἶχε γίνει καὶ τοῦ κόσμου δολακίαιρου ἡ ἀνάσταση μὲ τὴ μαρτυρικὴ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ. Καὶ τοῦ ξανθοῦ καὶ ποιητικοῦ Προφήτη τῆς Ἰουδαίας ἡ ζωὴ ἀκριβῶς καὶ ὁ θάνατος, ἀναμορφώνοντας τὸν κόσμον μὲ τὴν καινούρια θρησκεία, ἀναμόρφωσε πρὶν ἀπ' ἕλα καὶ ξαναγέννησε καθαυτὸ καὶ ἀνάστησε καὶ πάλι ὠραῖο καὶ δυνατὸ σὰν καὶ πρὶν τὸ Ἑλληνικὸ τὸ ἔθνος, ποὺ βγήκε ἀκέραιο καὶ παρθενικὸ μέσα ἀπ' τὸ Ρωμαϊκὸ σφιχταγκάλισμα, παίρνοντας μόνον δικό του πιά καὶ ἀναφαίρετο τὸ ἐθνικὸ τοῦ Κυριάρχῃ ὄνομα. Γιατὶ Ρωμαῖοι καὶ Λατῖνοι δὲν ἦσαν πιά πουθενὰ στὴν Ἀνατολή. Ἡ Νέα Ρώμη μολονότι ὀνομαστικῶς πρωτεύουσα τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους δὲν εἶταν παρὰ ἡ Πόλη ἡ λατρεμένη τῶν καινούριων Ρωμαίων, ἡ Πέλη ἡ ἀγαπημένη τῆς Παναγιᾶς καὶ τῆς Ἁγιά-Σοφίας, ἡ Πέλη τέλος ἡ Ἐφτάλοφη τῶν Ἑλλήνων Ρωμαίων, δηλ. τῶν Ρωμαίων καὶ τῆς ξαναγεννημένης καὶ ἀθάνατης Ρωμισύνης!

Ἔτσι ξαναζωντανεμένο τὸ ἔθνος καὶ βαφτισμένο στὴν καινούρια θρησκεία, δυνατώτερο μάλιστα παρὰ ποτε μὲ τὰνακάτωμα νέων αἱμάτων καὶ τῆ διασταύρωση τῶν φυλῶν, ξαναθρῆκε τὸν ἱστορικὸ του δρόμον κ' ἔφερε ὡς τῆς Ἀσίας τὰ τρίσβαθα τὸ θρίαμβος τῶν χριστιανικῶν του ἐπλων μὲ τοὺς Νικηφόρους καὶ τοὺς Τσιμισκήδες καὶ τοὺς Ἡράκλειους! Καὶ μὲ τὸν ἐθνικὸ μαζὶ βίον, μὲ τὴ δόξα καὶ τὴν κοσμοκρατορία, μὲ τὸ καμάρι καὶ τὸ παίνεμα τὸ ἐθνικὸ, μὲ τὴν πεποίθηση καὶ τὴ δύναμη τὴν Ἀθ-

τοκρατορική, ὁ Λαὸς ξύπνησε καὶ πάλι ἀπ' τὸ χιλιόχρονο τὸν ὕπνο τῆς σκλαβιάς καὶ γύρισε τὰ μάτια πρὸς τὸ γαλανὸν οὐρανὸν, πρὸς τὴν γελαστὴν δολόγυρα φύση, πρὸς τὴν θάλασσα τὴν ἀτέλειωτη πού τοῦ ἔφερε μὲ τοὺς ἄνεμους καὶ τὰ θαλασσοπούλια τὸν ἀχὸ τῆς νίκης πού τοῦ χάριζεν ὁ Θεὸς του ἐναντία στοὺς ἐχθροὺς τῆς Πατρίδας καὶ τῆς Πίστης! Καὶ ξαναβρῆκε καὶ πάλι τὴ φωνή του καὶ ἔψαλε τὰ καινούρια ἱδανικά του καὶ δόξασε μὲ τὴν Ποίηση καὶ μὲ τὸ Λόγο τὰ νέα του σύμβολα. Ὁ Ὀλυμπος καὶ οἱ Θεοὶ οἱ ἀρχαῖοι, οἱ Τιτᾶνες καὶ οἱ μῦθοι οἱ χαριτωμένοι καὶ ποιητικοὶ τῶν «Ἐθνικῶν» δὲν ἦσαν βέβαια τάντικείμενα πού ἔψαλεν ἡ Βυζαντινὴ αὐτὴ ποίηση. Κάθε ἄλλο. Αὐτὰ ἔλα, ἀσύγκριτα πλάσματα τῆς Ἑλληνικῆς φαντασίας, καὶ σφιχτοδεμένα πάντα μὲ τὴν ἀρχαία τὴν εἰδωλολατρικὴ τὴ θρησκεία, μιὰ στενὴ δυστυχῶς καὶ στραβὴ ἀντίληψη τῆς διδασκαλίας τοῦ Ναζωραίου τὰ εἶχε καταδικάσει στὴ χριστιανικὴ τὴ συνείδηση. Ἐνα χώρισμα ἀδιάβατο εἶχε στηθεὶ στοὺς δυὸ τοὺς κόσμους ἀνάμεσα, καὶ δῶθε μὲν ἀπόμεινε ἡ φροντίδα τῶν πέραν τῆς ζωῆς, ἡ ἐκστατικὴ λατρεία τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ θεοῦ, μὲ δυὸ λόγια «τάσκητικὸ τὸ μεθύσι», μακριὰ ἀπὸ τοῦ κόσμου τίς ὁμορφιές καὶ τίς χάρες καὶ τὰ βάζονα, μέσα σὲ φανταχτερές ἐκκλησιᾶς καὶ πένθημα Μοναστήρια, ἐνῶ ἀπ' ἐκεῖ χώρισε σπαρταριστὴ ἡ ζωὴ, μὲ μιὰ ποιητικὴ φυσιολατρεία, κάτω ἀπὸ τὸ γελαστὸν οὐρανὸν, καὶ μπροστὰ στὰ μάτια τῶν καλόδοκων θεῶν, πού τοὺς ἄραζαν τ' Ἀπολλώνεια τὰ κορμιά καὶ τῆς τριανταφυλλένιας σάρκας ἡ γύμνια!

Ἐννοεῖται, ὅτι μὲ τέτοια τῆς ζωῆς ἀντίληψη ἡ ποίηση ἡ Βυζαντινὴ δὲν μποροῦσε φυσικὰ νὰ ψάλλῃ τὴ ζωὴ, ἀλλ' οὔτε κἀνε τὴ γυναῖκα, τὴν αἰώνια αὐτὴ καὶ ἀστεῖρεφτη πηγὴ τῶν ἐμπνεύσεων, καὶ στράφηκε στοὺς πανύψηλους οὐρανοὺς γιὰ νὰ ὑμνήσῃ τὸν Παντοκράτορα καὶ τὴν Παρθένα. Εἶναι λοιπὸν ἀποκλειστικὰ ἐκκλησιαστικὴ ἡ ποίηση τῶν Βυζαντινῶν. Ἀλλὰ καὶ τέτοια, χωρισμένη δηλ. ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὴ ζωὴ, καὶ περιορισμένη στὸ στενὸ τὸν κύκλον τῆς Χριστιανικῆς φιλοσοφίας, εἶχε πολλὰς φορές ἐμπνευστὴ ἀληθινὰ ποιητικὴ καὶ σίμωσε κάποτε τὸν Παρθενὸν τῆς μεγάλης Τέχνης. Ὁ Ρωμανὸς ἔξαφνα ὁ μεγαλοφάνταστος καὶ ἄλλοι τῆς ἐκκλησιᾶς ὕμνοδοὶ νομίζονται σήμερα καὶ εἶναι τόντις τῆς ἐκκλησιᾶς οἱ Πίνδαροι, καὶ ἀπ' τίς Ὁρδὲς καὶ τὰ Κοντάκια καὶ τὰ Τροπάρια βγαίνει συχνὰ ἕνας Ὑμνος ὑπέροχος καὶ μελωδικός, πού σοῦ θυμίζει τὴν ἀτίμητη ποιητικὴ κληρονομία τῶν Προγόνων.

Ἀλλὰ τὸ ἔθνος δὲν εἶχε τότε καιρὸ γιὰ Λογοτεχνία καὶ Ποίηση. Οἱ Βάρβαροι φοβεροὶ μαζεῦσαν ἐλοῦθε καὶ στάμετρα κύματά τους ἀπειλοῦ-

σαν νὰ πνίξουν τὴ Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορία. Πόλεμος λοιπὸν ἀδιάκοπος καὶ ἀγῶνας χιλιόχρονος, πού ἐξαντλοῦσε καὶ ἔτρωγε τὸ Κράτος σιγὰ σιγὰ καὶ στέρνυε κάθε πηγὴ καὶ παράλυε πᾶσα ἄλλη ἐνέργεια, ἐξὸν τὴν πολεμικὴν. Ἀλλὰ καὶ τούτῃ ἀλλοίμωνο! μέρα τὴ μέρα ἐξασθενοῦσε, οἱ ἐχθροὶ ἔλο καὶ πληθαίνανε, τὸ Κράτος περνωρίστηκε στὸ τέλος στὴ Βασιλεύουσα τὴν περήφανη μὰ παραλυμένη, ὡς πού ἔφτασε ἡ μέρα ἡ γραμμμένη καὶ κακοσήμερη πού ὁ Σαρακηνὸς στύλωσε τὸ Μισοφέγγαρο στὸν τροῦλλον τῆς Ἀγιά-Σοφίας ἀποπάνου...

Πόνεσε τότε κατάβαθα ἡ Ἐθνικὴ Ψυχὴ καὶ ὁ πόνος ὁ μεγάλος καὶ ὁ ἀλάλητος ἀντιλάλησε στὴ Ρωμισούνη πέρα γιὰ πέρα μὲ τοὺς ποιητικοὺς γιὰ τὴν Ἄλωση Θρήνου, τὰ Ἐλεγεία τὰ παθητικὰ πού ἔψαλαν τὴν πεσμένη Πόλη καὶ τὸ μαρτυρικὸ τὸ Βασιλιά, πού τονὲ μαρμάρωσε τὴ στερνὴ τὴν ὄρα ὁ Θεός, γιὰ νὰ τὸν ἀναστήσῃ ἔταν «μὲ χρόνους μὲ καιροὺς» θὰ διώχνονταν ὁ Τοῦρκος «πέρα στὴν Κόκκινη Μηλιά καὶ πίσω ἀπὸ τὸν Ἥλιον!»

Οἱ Θρηνοὶ αὐτοὶ καὶ τὰ Ἐλεγεία καθὼς καὶ ὁ ἀπέραντος ὁ κύκλος τῶν Ἀκριτικῶν Τραγουδιῶν, πού ἔψαλαν τὰ κατορθώματα, τοὺς ἔρωτες καὶ τίς νίκαις τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἦσαν τὸ ξύπνημα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς καὶ ἡ χειραφέτηση τῶν ἄγνωστων Ραψωδῶν ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ Λογιωτατισμοῦ, γιὰτί ἔως τότε ἡ ποίηση ἡ λαϊκὴ καὶ ἡ ἐπίσημη ἐπηρεασμένη ἀκόμα καὶ ἐξαρτημένη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, εἶταν γραμμμένη σὲ μιὰ γλώσσα ἀρχαϊόπρεπη ἡ νεκρὴ πού τίποτα δὲν ξυπνοῦσε πιά στοῦ τότε λαοῦ τὴν καρδιά. Καὶ ὅμως αἰῶνες πρὶν ταπεινοὶ στιχοῦργοι, ὁ Σπανέας στὸ δωδέκατο τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος στῶν Κομνηνῶν τὰ χρόνια, δοκιμάσανε καὶ πιτύχανε νὰ γράψουνε τὴν ἀγραφή ἔως τότε γλώσσα τοῦ λαοῦ. Εἶν' ἀλήθεια πῶς τίποτα δὲν καταφέρανε γενναῖο, ἀφοῦ τὰ ποιήματά τους εἶναι σὰ πῶς πολλὰ μέρη μιὰ πεζογραφία ἀβέβητη, ἀλλ' ὅμως τὰ ποιήματα αὐτά, τὰ πῶς ἀρχαῖα, πού γραφτήκανε στὴ δημοτικὴ μᾶς γλώσσα τῆς τότε ἐποχῆς, εἶναι πολύτιμα γλωσσικὰ μνημεῖα σὰ ἱστορικὰ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, γιὰτί μᾶς δείχνουνε τὴν τότε γλωσσικὴ κατάστασι, καὶ τὸ ζετύλιγμα τῆς γλώσσας σύμφωνα μὲ τοὺς ἀναλλοίωτους φεγγολογικοὺς γλωσσικοὺς νόμους ἀπὸ τὸ δωδέκατο ἔως τὸν εἰκοστὸ τὸν αἰῶνα.

Ἀλλὰ τὸ καθαυτὸ ποιητικὸ ξύπνημα ἦρθε πολὺ πῶς ἀργότερα ἀπ' τὸ Σπανέα καὶ τὸν Πρόδρομο, καὶ πρέπει νὰ κατεβοῦμε ὡς τὰ 1400 γιὰ νὰ μᾶς δροσίση καὶ νὰ μᾶς χαϊδέψῃ τὴν ψυχὴ κάποιο ποιητικὸ ἀγέρι, πού φύσηξε ξαφνικὰ ἀπὸ τὴν Κρήτη τὴν αἰματοβαμμένη. Ἐλαμψε τότε σὰ μετέωρο φωτεινὸ

μὰ λιγόχρονο τὸ Δράμα τὸ Κρητικὸ, κι ἢ Ἐρωφίλη τοῦ Χορτάτζη ἤρθε νὰ δείξῃ πὼς τὸ δαιμόνιο τὸ δραματικὸ κοιμότανε στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, προσμένοντας μόνο τὴν κατάλληλη στιγμή γιὰ νὰ ξυπνήσῃ. Τὴν ἴδια ἐπίσης πάνω-κάτω ἐποχὴ κι ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ πάλε φάνηκε τὸ πρῶτο δημοτικὸ Ἔπος, ὁ «Ἐρωτόκριτος» τοῦ Κορνάρου, ἡ μεσαιωνικὴ αὐτὴ Ἰλιάδα, ποὺ ψάλλει θαυμασία τὸ ἐρωτικὸ τὸ πάθος τοῦ Ἐρωτόκριτου καὶ τῆς Ἀρετούσας, περιγράφοντας συνάμα καὶ τὰ τότε ἱπποτικὰ συστήματα τῶν Ρηγάδων καὶ Ρηγοπούλλων μὲ τίς μεσαιωνικὲς ἀρματωσιὰς καὶ τὰ ἱπποτικὰ κονταροχτυπήματα. Ποιὸς εἶταν ὁ ποιητὴς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔπους, ποιὰ ἢ πατρίδα καὶ πότε ἀκριβῶς γράφτηκε, δὲ θὰ ἐξετάσω, κύριοι, ἐδῶ. Περιορίζομαι μόνο νὰ Σᾶς πῶ πὼς ὑπάρχουνε ἀκόμα διαφωνίαι ὡς πρὸς ὅλα αὐτὰ, καὶ πὼς ὁ κ. Πολίτης παραδέχεται ὡς πολὺ ἀρχαιότερο τὸ ποίημα, ἀπ' ὅ,τι θέλουνε νὰ τὸ παραστήσουνε, καὶ πὼς ὁ Βιτζέντζης Κορνάρου ὁ ὑπογραμμένος στὸ τέλος ὡς ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι παρὰ ἓνας κοινὸς ἀντιγραφέας ποῦ γράψε τὸνομά του σὰν ποὺ τὸ συνηθίζανε τότες. Ἄλλ' εἶτε ὁ Κορνάρου, εἶτε κάποιος ἄλλος ἀνώνυμος κι ἂν ἔγραψε τὸν Ἐρωτόκριτο, τὸ σπουδαῖο εἶναι πὼς τὸ ἔθνος εἶχε τότε ἓναν ἀληθινὸν ποιητὴ, ποὺ χειραφετημένος ἀπὸ κάθε παράδοση διάκρισε ἀπὸ τότε τὸ δρόμο τὸ σωστὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ πιάσῃ ἡ ἐθνικὴ ψυχολογία καὶ ποίηση γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὰριστοεργήματα ποὺ ἤρθανε κατόπι.

Ἡ γλῶσσα του πλούσια, ποιητικὴ, γεμάτη εἰκόνας κι ὀμηρικὲς ἀλήθεια μεταφορὰς εἶναι: σχεδὸν τὸ σημερινὸ τῆς Κρήτης ἰδίωμα, ὅπως ἐξαφνα ἡ Κυπριώτικη παραλλαγὴ τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ μιλοῦνε σήμερα οἱ δικοὶ μας οἱ χωρικοί. Ἄλλ' ἓνα-δυσὸ κομμάτι τοῦ Κρητικοῦ Ἐπους παρμένα ἔτσι κατὰ τύχη θὰ σᾶς δείξουνε καλῆτερα καὶ τὴ γλῶσσα καὶ τὴν ποίηση καὶ τὴ χαριτωμένη φαντασία τοῦ μεσαιωνικοῦ αὐτοῦ Ὀμήρου.

Ἰδοὺ ἐξαφνα πὼς ψάλλει τὴν πρώτη συνάντηση τῶν ἑραστῶν :

Κοίμωσε ὁ Ρωτόκριτος, στὸ παραθύρι ἀπλώνει.
Κι ἀγάλια ἀγάλια, σιγανὰ ποιὸς εἶναι φανερώνει.
Μὲ ταπεινὸτ' ἢ Ἀρετὴ τρέμοντας ἵπελοῦται
Μὲ μιὰ φωνὴ πολλὴ μικρὴ ποὺ δὲν καλογοροικᾶται.
Ἐφανερώσαν το κι οἱ δυὸ πὼς εἶν' ἐκεῖ ζωσμένοι
Κι ἀπέκει στέκουν σὰ βουβοὶ κ' ἡ γλῶσσα τους σωπαίνει.
Ἐτρεμ' ἔκεινη σ' μιὰ μεριά, κ' ἐκεῖνος εἰς τὴν ἄλλη
Κι' ὁ εἰς τὸν ἄλλο ἀνέμενε τὴν ἑμιλιὰν νὰ βγάλῃ.
Μιὰ ὥρα στέκαν ἀμίλητοι, καὶ τὰ πολλὰ ποὺ χώναν
Ἐχάνουνταν, σὰν φαίνεται, στὴν ὥρα ποὺ σιμώναν.
Δὲν εἶχαν τὴν ἀποκοτιὰν, θέλοντες νὰ μιλήσουν
Δὲν ἔβραν ἀπὸ ποιὰ μεριά τὰ πάθη τους ν' ἀρχίσουν.

Μὲν λατὶ ποὺ γενῆ πολλὰ πλατὺ στὸν πάτο.
Κ' εἰς τὸν λαϊμὸν πολλὰ στενὸ, κ' εἶναι νερὸ γεμάτο.
Κι ὅποιος θελήσῃ καὶ βαλθῇ πολὺ νερὸ νὰ χύσῃ.
Καὶ τὸ λατὶ μὲ τὴν βιὰν πρὸς χάμαι νὰ γυρίσῃ.
Μέσα κρατίζει τὸ νερὸ κι ἀπόξω δὲν τὸ βγάνει.
Κι ὅσον τὸ γέρνει, τόσο πλειά, μόνον τὸν κόπον χάνει.
Ἰδέτεξ' ὁμοιάσαι κι αὐτοί, κ' ἦσαν γεμάτοι πάθη.
Ἡ ἀποκοτιὰ τους νὰ τὰ πῆ, ὡς ἐσιμώσαν, χάθη
Καὶ θέλοντας νὰ ποῦν πολλὰ, τὰ λίγα δὲν μπορούσι
Τὰ στόμα τους ἐσώπαινε, μὲ τὴν καρδιά μιλοῦσι.

(Ἀκολουθεῖ)

Μ. Δ ΦΡΑΓΚΟΓΔΗΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ

Μ' ΕΓΓΛΕΖΙΚΑ ΜΑΤΙΑ. — Μποροῦσε κι νὰ ξαφνιστῇ κανεὶς μ' ἓνα τῆς «Ἐστίας» ἀρθρο. Τυπώθηκε στὶς 22 τοῦ Ὀκτώβρη, πρῶτο καὶ στὴν πρώτη σελίδα, ξετοπιζοντας τὴν πολιτικὴ. Γιὰ τὴ φιλολογία, τὸν τύπο καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα! Εἶτανε παρμένο ἀπὸ ἓνα νιδγαλτο ἐγγλέζικο βιβλίον, καὶ γι' αὐτὸ ἴσως ἢ τόση τιμὴ. Ζ. Duckett Ferriman ὁ συγγραφέας, καὶ «Ἡ Σπιτικιὰ Ζωὴ» στὴν Ἑλλάδα τὸ βιβλίον του, ἀρκετὰ διασκεδαστικὰ γραμμένο, ἀφοῦ καὶ ἡ «Ἐστία» ξακολούθησε καὶ πῆρε καὶ ἄλλα του κεφάλαια. Τὸ **χρονογραφήσανε** κ' ὅλα—ὅπως βγάλανε τώρα καὶ λένε οἱ δημοσιογράφοι — οἱ κ.κ. «Διατάτης» καὶ Γρ. Ξερόπουλος. Λένε οἱ κακὲς γλώσσες πὼς δὲν τὰ βρήκανε τὰ γραφόμενά του ἔλα σωστά, γιατί δὲν τοὺς μνημονεύει κι αὐτοὺς. Ἄδικα ὅμως. Γιατὶ τὸ βιβλίον, ποὺ τὸ εἶδαμε κ' ἐμεῖς, μιλάει γιὰ τὸν Παλαμᾶ, «ποὺ ὁ Ὑμνος του στὴν Ἀθηνᾶ, οἱ Ἰαμβοὶ καὶ Ἀνάπαιστοι, καὶ τὰ «Τραγοῦδια τῆς Πατρίδας μου» θὰ τὸν ἔδραζαν ἀψηλά μέσα στοὺς σημερινούς Εὐρωπαϊοὺς ποιητάδες, ἂν τὸ ἰδίωμα ὅπου εἶναι γραμμένα εἶτανε πλατῆτερα γνωστό», — μιλάει γιὰ τὸ Βικέλα, τὸ Ροῖδη, τὸν Καρκαδίτσα, τὸν Παπαδιαμάντη, τὸν Ἐπισκοπόπουλο, τὸν Δροσίνη, τὸν Κατσόνη, τὸν Ψυχάκη, τὴν κ. Παρρέν, καὶ ὀνοματίζει τὸν Προβελέγγιο, τὸν Πολέμη, τὸν Πορφύρα μὲ μιὰ λέξη, «καὶ ἄλλοι», περναῖ ὅλες τίς ἄλλες μας φιλολογικὲς δόξεις. Γυρίζοντας ἕστερα στὸ δράμα, λέει πὼς «αὐτὸ ὑποφέρει πολὺ ἀπὸ τὴ μανία γιὰ τὰ γαλλικὰ ἔργα καὶ τίς κωμωδίαις μὲ τὰ τραγοῦδια, καὶ πὼς ὁ δημοτικώτερος δραματογράφος εἶναι σήμερα ὁ Μελάς, καὶ δευτερός ἴσως ἔρχεται ὁ Ταγκόπουλος, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια προείχανε τὰ ὀνόματα τοῦ Ραγκαβῆ καὶ τοῦ Βερναρδάκη». Καὶ θυμᾶται τὰ ἐπεισόδια τῆς «Ὀρέστειας», γιὰ νὰ μᾶς πῆ πὼς «ἔτσι ὁ λαός, ποὺ λίγο θὰ καταλάβαινε τὸν Εὐριπίδη μὲ τὰρχαϊκά του Ἄτ-

τικά, έχει θυσιαστεί για χάρη του σκολαστικισμού».

Δὲ μᾶς πολυνοιάζει τί γράφει ὁ Ἄγγλος συγγραφέας γιὰ τοὺς ἱστοριογράφους μας καὶ τὸν τύπο τὸν ἑλληνικό, ἢ φράση ἕμως αὐτή, καθὼς καὶ κάποια τοῦ ἄλλῃ σ' ἄλλο κεφάλαιο ἔπου λέει : «τὸ βροντερὸ ὄνομα **Παντοπωλείον** ποὺ εἶναι μὲ γράμματα μεγάλα γραμμμένο ἀπάνω ἀπ' τὴν φάτση τῶ μαγαζιῶν, τὰ φηγοῦν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ κατὰ τὰ φαινόμενα καὶ ὁ ἴδιος ὁ **μπακάλης** ἢ τούρκικη λέξη καθιερώθηκε ἀπὸ τὴν πολύχρονη χρῆση» — αὐτὰ μᾶς κάνουνε νὰ υποθέσουμε πὼς τὰ ἐγγλέζικα μᾶτια τοῦ δὲν εἶδανε στραβὰ τὸ γλωσσικό μας ζήτημα. Αὐτὸ ἄλλωστε θέλει νὰ πῆ καὶ ἡ «Ἐστία» γράφοντας πὼς «ὁ μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς καθαρεύουσας καὶ τῶν «μαλλιαρῶν» ἀγὼν ἐκτίθεται εἰς δύο σελίδας» τοῦ βιβλίου, δίχως καὶ νὰ μᾶς τίς μεταφράση. Νὰ τί λένε αὐτὲς οἱ δύο σελίδες :

«Φοβᾶται κανεὶς νὰ γγίξῃ στὴ μεγάλη γλωσσική λογομαχία ποὺ χωρίζει τοὺς Ἑλληνας λογογράφους σὲ δύο στρατόπεδα, τοὺς δικηγόρους τῆς **Καθαρεύουσας**, καὶ τοὺς δημοτικιστάδες, ποὺ εἶναι γνωστοὶ μὲ τὴν ὀνομασία «**Μαλλιαρῶν**». Τοῦτοι ἐδῶ υποστηρίζουνε πὼς αὐτὴ ποὺ ὀνοματίζεται «διορθωμένη» γλῶσσα εἶναι ἐπιλοχίστα φτιαστὴ χορτοζούμι, ἀσυνάρτητο ἀνακάτωμα, ποὺ δὲν ἔχει νὰ κάνει μ' αὐτὸ τίποτα τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα, παρὰ ὁ ἀνατολίτικος σκολαστικισμός. Αὐτοὶ ποὺ τὸ μεταχειρίζονται, θαρροῦνε πὼς ξαναγυρίζουνε πίσω στὸν Ἑνοφῶντα, κάνοντας ἕμως αὐτὸ δείχνουνε πὼς ἀκόμα δὲ γλυτώσανε ἀπ' τὴν ἐπιρροή, τοῦ Τούρκου. Τῶν ἀρχαίων ἀληθινὴ μίμηση θὰ εἶτανε νὰ κάνουνε σύχρονά τους πράματα, ἔπως ἐκεῖνοι κάμανε. Τὰ δημοτικὰ ἑλληνικὰ εἶναι προχώρημα τῆς γλώσσας ἀπάνω στὸς ἴδιους δρόμους ποὺ ἀκολούθησαν ἀπὸ τὰ Λατινικὰ οἱ Ρωμανικὲς γλώσσες. Νὰ τὸ σταματήσης, τὸ ἴδιο σὰ νὰλλάξῃς ἓνα ζωντανὸ πρᾶμα γιὰ νὰ πάρῃς ἓνα νεκρὸ. Ὁ κ. Πάλλης, γνώστης μεγάλος τῆς κλασσικῆς σοφίας, καὶ ὁ κ. Ψυχάρης, ἐπίσης τρανὸς σοφὸς καὶ *littérateur*, εἶναι οἱ πρωτοστάτες τῶ δημοτικιστῶν. Ὁ πρῶτος βεβαιώνει πὼς ἂν ἔνας Ἰταλὸς γράψῃ ἄρθρο μὲ τὰ μεσαιωνικὰ Λατινικὰ ἢ πῆ «*Date mihi panem*», δὲ θάτανε λιγώτερο παράλογος παρὰ ὁ Ἕλληνας ποὺ μεταχειρίζεται τὴν καθαρεύουσα. Ὁ δεῦτερος φέρνει παράδειγμα τοὺς δημοτικιστάδες Σολωμὸ καὶ Βαλαωρίτη, ἀποδείχνει πὼς οἱ φιλολογικοὶ θησαυροὶ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας βρίσκονται μονάχα στὴ δημοτικὴ γλῶσσα, καὶ δείχνει τὴ στείρωση τῶν καθαρολόγων. Αὐτοὶ ἕμως ἔχουνε γερὸ συνήγορό τους τὸν καθηγητὴ Χατζιδάκη. Τὴ μάχη μοναχοὶ τους

οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ τὴν τελειώσουν. Ὅ,τι ἕμως τέλος καὶ ἂν πάρῃ ὁ ἀγὼνας, βέβαιον εἶναι πὼς σήμερα ἢ γλῶσσα ποὺ μιλιέται καὶ ἢ γλῶσσα ποὺ γράφεται σημαντικὰ διαφέρουνε στὶς λέξεις, ἂν ὄχι στὴ σύνταξη.

«Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ νομίσῃ πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ἑλληνικὴ. Ὁ χωριάτης, ἅμα σὲ προσκαλέσῃ νὰ καθήσης, **κάθιζε**, θὰ σοῦ πῆ ἔπως ὁ Σωκράτης στὸ Στρεψιάδῃ στὶς «**Νεφέλες**» τοῦ Ἀριστοφάνη. Καί, ἔπως ὁ Σωκράτης, θὰ πῆ καὶ αὐτὸς τὰ σύννεφα **νεφέλαι**. Στὰ λιστάσια, πλάι στὸν Κηφισό, ἔπου «τὸ ἀττικὸ ποῦλι λιγυρόφωνα τραγουδεῖ τὸ **καλοκαίρι**», ἀκόμα καὶ σήμερα τὸ ἀηδόνι **ἀηδὼν** εἶναι γιὰ τὸ σκαφτιά.

«Ὁ περιηγητὴς Δούγλας εἶπε γιὰ τὴν Ἀθήνα τοῦ 1810, πὼς οἱ Ἕλληνες τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς λιγώτερον θὰ βρίσκανε δυσκολία γιὰ νὰ νοιώσουνε τοὺς σημερινούς, παρὰ οἱ σύγχρονοι τοῦ William of Malmesbury (1095 - 1043) καὶ τοῦ Froissart (1337—1410), γιὰ νὰ καταλάβουνε τὰ Ἑγγλέζικα καὶ τὰ Φραντσέζικα τῶν ἀπογόνων τους».

ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ. — Δὲ σύχασε τὸ ζήτημα στὴν Πόλη. Ὁ «**Ταχυδρόμος**» (9 τοῦ Ὀχτ.) «**διαβεβαιώνει** ὅτι ὁ Πατριάρχης ἐδήλωσεν ὠρισμένως ὅτι, ὄχι μόνον γεγονότων συγκεκριμένων ὑπαρχόντων, **ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐπρόκειτο ἢ περὶ ἀπλῆς ὑπονομίας, περὶ σικιᾶς ἔτι ὑπονομίας, τὰ σύντονα μέτρα θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα**. Εἶναι ἢ φοβερωτέρα ἀντινομία νὰ υποσκάπτηται ἢ ἐθνικὴ παιδεύσις ὑπὲρ ἐφόρων, ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐντεταλμένων τὴν ἐπαγρύπνησιν ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος καὶ τοῦ ἀνεπιλήπτου αὐτῆς.» - Κ' ἐξακολουθεῖ ὁ «**Ταχυδρόμος**» τοὺς φιλιππικούς του γιὰ τοὺς «**μαλλιαρῶντας ἐφόρους τῶν ἐκπαιδευτηρίων Πέραν**» καὶ τοὺς «**ἐν μαλλιαρισμῷ ἀδελφοὺς αὐτῶν**» δασκάλους. Καὶ στὸ τέλος ἀποφασίζει : «**Ἐνώπιον τοιοῦτου ζητήματος ἐπιβάλλεται ἀπολύτως καὶ ἐπείγοντως ἢ σύγκλησις ἐκτάκτου ἐν Πέραν κοινοτικῆς συνελεύσεως, ἥτις νὰ ζητήσῃ λόγον παρὰ τῶν ποδοπατούντων τὴν ἐντολὴν αὐτῆς καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκασιῶντα ριζικὰ μέτρα.**»

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 8 τοῦ Νόμου ΓΧΜΒ' τοῦ 1910 ἡ ἐβδομαδικὰ κατὰστασις διαθεσίμου χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος εἶνε :

Χρυσὸς	φρ. 1.674.715
Συναλλάγμα	» 12.534.285
Σύνολον	φρ. 14.209.000

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1910.

ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Σ' ένα φίλο, σὰ ξένα)

Ἀθήνα, 4 τοῦ Νοέβρη.

Κάλμα πολιτικῆ ἐδῶ, κι ὁ Μπάουσερ κίνησε γιὰ τὴ Σόφια. Πάει κι ὁ Θεοτόκης στοὺς Κορφοὺς, νὰ ραχατέψη στὴν ἐξοχὴ του. Ἦσυχία καὶ στοὺς ὑποψήφιους ποὺ φιλοδοξοῦνε γιὰ ὑποψηφιότητα στὶς ἐρχόμενες ἐκλογές. Μόνο ποὺ ἔκαμε μιὰ ἐλονυχτία ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ ὑπαδείξη τοὺς δικούς του. Ὁ Βενιζέλος δὴλωσε πὼς δὲ θὰ δώσῃ χρῆσιμα ὑπουργικὰ σ' ἐπαρχιακοὺς σιδηροδρομοὺς, ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀττικοβοιωτία, ἔπου θὰ βάλῃ κι ὁ ἔξιος κάλπῃ. Σὲ μιὰ του συνέντευξη μὲ ξένον ἀνταποκριτὴ δὴλωσε πάλι πὼς σκοπὸς του εἶναι νὰ φέρῃ τὴν τάξη, τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ἀναμόρφωση, καὶ παρὰ νὰ θυσιάσῃ τὶς ἰδέες του, κάλλιο τὴν χει νὰ παραιτηθῇ. Τὴν ἐκλογικὴ περιόδεια του θαρξίση ἀπὸ τὴ Θεσσαλία αὐτὲς τὶς μέρες. Στὸ ἀναμεταξὺ ἐπιθεωρεῖ τοὺς στρατιῶνες καὶ τὰ στρατιωτικὰ τὰ καταστήματα. Ἀποφασίστηκε νὰ ἔρθουν ξένοι ὀργανωτές, Γάλλοι γιὰ τὸ στρατὸ καὶ Ἄγγλοι γιὰ τὸ Ναυτικὸ. Οἱ ἑφεδροὶ τοῦ 1907 ἀπολυθῆκαν σὲ στίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη. Οἱ Τράπεζες βγάλανε σὲ δημόσια ἐγγραφή τὴν προκαταβολὴ 40,000,000 φράγκων ἀπὸ τὸ νέο μας δάνειο. «Τράπεζες Ἰποθηκῶν» μὲ ξένα κεφάλαια συσταίνεται κατὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἐρχόμενου χρόνου. Μὰ σύνωρα στὸ Στρατοδικεῖο ξαναδικάστηκε ὁ δεκανέας Βογιατζῆς «ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ» σὲ 5 χρόνια φυλακὴ, καὶ ξεσκεπαστήκανε σοβαρὰς κλεψίες, ἑκατομμύρια λένε, ἀπὸ ἀξιωματικούς τῆς Ἐπιμελητείας στὸ στρατό. Ἄνωμαλλίες βγήκανε σὰ φῶρα καὶ στοῦ Πολυτεχνείου τὴ διαχείρησι. Καὶ στίς ἀστυνομικὰς φυλακὰς πέθανε ἀπὸ τὴν κακομεταχείρισιν ἓνας κρατούμενος. Καὶ βεβαιώθηκε ἀπὸ τὸ Παρίσι πὼς ὁ Ρωμῆος ναυτικός δόκιμος Ζαχαράκης ἀνγκάλυψε μιὰ μηχανή, διαφορετικὴ ἀπὸ τὰ ἑρρόστατα καὶ τὰ ἑροπλάνα, γιὰ νὰ πετοῦμε στὸν ἀέρα.

Ὡς τόσο, ἡ Κρητικὴ Συνέλευσις δὲν ἀρχισε ἀκόμα, μ' ἔλα τὰ παράπονα ποὺ κάνουνε οἱ Μουσουλμάνοι πληρεξούσιοι στοὺς Προξένους, καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀπαντοῦνε πὼς πρέπει νὰ συνεργαστοῦνε εὐλικρινὰ μὲ τοὺς Χριστιανικοὺς πατριῶτες τους. Οἱ Τούρκοι, κάνοντας πὼς ψευτοσυγχάσανε μ' ἡμᾶς, τᾶχουνε τώρα καὶ μὲ τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς φοβερίζουνε μὲ τὸ μπουκοτάρισμα. Μὰ δὲ βρίσκουνε κι αὐτοὶ ἡσυχία ἀπὸ τοὺς Δρούσους, καὶ τρεμάξανε πιά νὰ συμφωνήσουνε τὸ δάνειό τους γιὰ 11 ἑκατομμύρια λίρες, ποὺ θὰ πάρουνε τὰ 5 τῶρα, πρὸς 5 % σὲ 84 1/2 %. Γερμανικὰς τράπεζες καὶ Αὐστριακὰς τοὺς τὸ δίνουνε. Καὶ βγάλανε προκήρυξι γιὰ τὴν κατασκευὴ σιδηροδρομῶν, ἔπου μέσα εἶναι καὶ τὸ παρακλάδι ποὺ θὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς δικούς μας.

Γράφτηκε στίς ἐφημερίδες πὼς ἡ χρῆσις τοῦ 1909, ποὺ ἔκλεισε στίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη, παρουσίασε ἔλλειμμα 10 ἑκατομ. καὶ πὼς ἡ χρῆσις τοῦ 1910 θὰ κλεισῇ μὲ μεγαλύτερο ἔλλειμμα. Ὡστόσο ὁ κ. Κορομηλάς, σὲ συνέντευξή του ποὺ δημοσιεύ-

τηκε στὴν «Ἀκρόπολις» τῆς Τρίτης, εἶπε πὼς εἶναι «ψευδέστατα» ἔσα γραφτήκανε στίς ἐφημερίδες γιὰ τὰ ἔλλειμματα. Τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο πούγινε τὴν Τρίτη νύχτα στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν ἀποφάσισε νὰ φέρῃ τὸν Ἰταλὸ ὑδραυλικὸ Νόμπιλλι, γιὰ νὰ μελετήσῃ τὸ Θεσσαλικὸ ὑδραυλικὸ ζήτημα καὶ νὰ συντάξῃ τὴ μελέτη, τὰ σκεδιαγράμματα καὶ τὸν προϋπολογισμὸ τοῦ ἔργου.

Ἀπὸ τὰ ξένα, τὰ σπουδαιότερα εἶναι : ἀναγνώρισις τῆς Πορτογαλικῆς Δημοκρατίας ἀπὸ τὰ ἄλλα κράτη, κ' ἐπίσκεψις τοῦ Τσάρου στὸν Κάιζερ σὲ Βερολίνο.

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Παραπονιέται ὁ φίλιτος Ξενόπουλος γιὰτὶ ὁ Ἑγγλέζος κ. Duckett-Ferriman, μιλώντας στὸ βιβλίον του γιὰ τὸ Ρωμαϊκὸ θέατρο, ἀνακηρύχνει πρῶτο δραματικὸ συγγραφέα τὸ Μελά καὶ δεῦτερο τὸν Ταγκέπουλο.

— Ὁ Ἑγγλέζος δὲν τάκουσε καλὰ τὰ «καθ' ἡμᾶς» κι ὁ φίλιτος Ξενόπουλος ἔχει δικίον ποὺ τοῦ ρήγνεται μὲ . . . παράπονο πικρὸ στίς «Ἀθῆνες» τῆς προπερασμένης Κυριακῆς. Καθὼς τᾶκούσαμε ἡμεῖς τὰ πράματα, πρῶτος δραματικὸς συγγραφέας (δημοτικώτερος καθὼς λέει ὁ Ἑγγλέζος) εἶναι ὁ κ. Ἀριστείδης Κυριακὸς καὶ δεῦτερος πιθανῶς ὁ κ. — ποῖός νομίζετε :— ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος. Αὐτὸ τὸ πιθανῶς εἶναι ἀμύητο.

— Μᾶς στάλθηκε, δίχως ἔνομα, στὸ γραφεῖο μας τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα, μὲ τὸν τίτλον «Σὲ ζωντανὸ πεθαμένο.»

Ἄγγελος ! Κόϊμα στόνομα ! Σὲ σώνει μόνον **Βλάχος**.
Μοῦ φαίνεται πὼς στοίχισες στὸ θέατρο μονάχος.
Καιρὸς πιά τὰ φαρμάκια σου οἱ τᾶφοι νὰ ξεράσουν.
τοῦ Ἰψεν οἱ βουκόλακες μαζί σου νὰ γιορτάσουν.

— Νᾶ, κ' ἓνα καινούριον μιστριώτικο ἐπιχείρημα «ὅπερ τῆς καθαρευούσης», ποὺ τὸ εἶπε μάλιστα ὁ σοφὸς καθηγητῆς, μιλώντας δημοτικά, ἔπως δὲ συνηθίζει, στὸ μάθημά του :

— «Γιὰ νὰ καταλάβετε τί θησαυρὸς εἶναι ἡ καθαρευούσα, δεῖτε τί κάνουνε τὰ προπαγαντικὰ σχολειὰ. Δὲ διδάσκουνε σὰ παιδιά τὴν καθαρευούσα, γιὰτὶ τότε μὲ τὸ κάλλος τῆς θὰ τὰ ἔκανε νάγαπήσουνε τὴν πατρίδα τους, παρὰ τὴ χυδαία γλῶσσα, γιὰ νὰ τὰ κάνουνε νὰ σιχαθῶνε, νὰ μισήσουν . . . τὴν πατρίδα τους»—καὶ τὸ «ἀρχαῖον κάλλος» σας, κ. Μιστριώτη.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Βουν. Ἐμεῖς τὸ κάναμε γιὰ καλύτερα, ὡς τόσο γιὰ νάπαντήσουμε σ' ἔτι μᾶς ρωτᾶς θᾶπρεπε νὰ γράψουμε ἀλάκαιρο ἄρθρο ! Ἄν μπορούσαμε νὰ σὲ δοῦμε, θὰ σοῦ τὰ λέγαμε.—κ. Πασασ. στὸ Μόναχο. Λάβαμε τὴ συντροπή κ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Δ. Ἄλ. στὴ Μιτυλήνη. Ὁ κ. Πασ. δὲν ἔστειλε· ὁ κ. Πιτρ. δὲν ἔγραψε· ὁ κ. Γαβαλάς ἄς εἶναι καλά.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατὰ τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1910

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

		30 Σεπτεμβρίου 1910	31 Αύγουστου 1910
Ταμείον	Εἰς μεταλλικὸν	Δρ. 5,081,561.64	3,774,520.70
	Εἰς Τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπεζῆς	819,330.—	517,495.—
	Εἰς κερατικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα	766,701.—	916,980.—
Διαθέσιμα συμφώνως Νόμῳ ΓΧΜΒ'	Εἰς χρυσὸν Φρ. 1,000,000.—	»	»
	» συνάλλαγμα » 6,500,000.—	» 7,500,000.—	»
Ἐξωτερικὸι λ)σμοί.	Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ εἰς τὸ Ἐξωτερικόν	48,951,930.75	50,984,575.46
	Ἰσοῦτον ἐκδοθέντ. Ἐθν. Δαν. εἰς χρ. Ἑλλ. Σιδ. 4 ^ο /10 τοῦ 1902	60,174.40	60,174.40
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ ἀναγ. κυκλοφ. Τραπ. Γραμμ.		61,778,575.42	61,778,575.42
» πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διδράχμων καὶ μονοδράχμων.		9,000,000.—	9,000,000.—
Ὁμολογίαι ἔθνικῶν δανείων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 27,871,519.—	»	»
	Εἰς Τραπ. Γραμμάτια » 33,094,310.30	» 60,962,829.30	» 61,215,305.30
Ἐντοκα γραμμάτια Ἑλλην. Δημοσίου εἰς τραπεζ. γρ/τια.		3,142,100.—	3,142,100.—
Προξοφλήσεις		19,937,560.93	21,195,400.56
Καθυστερήσεις προξοφλήσεων		3,719,915.95	3,709,794.45
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρηματογράφων.		19,638,641.67	19,702,877.16
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		5,316,727.45	4,492,243.25
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ		71,408,596.44	68,585,616.80
Δάνεια εἰς δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα.		47,737,142.76	47,845,669.86
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας		12,375,457.92	13,415,335.06
Καθυστερήσεις χορηγήσεων εἰς γεωργοκτημ.		5,766,961.37	5,593,325.16
Μετοχοὶ εἰς ἐγχωρίους ἐταιρείας.		7,490,498.50	7,493,210.20
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης εἰς χρυσὸν		1,250,000.—	1,250,000.—
Ὁμολογίαι λαχ. δανείων Ἐθνικῆς Τρ. τῆς Ἑλλάδος		103,986.70	197,622.45
Τοκομερίδια ἐν γένει		»	66,380.21
Καταστήματα Τραπεζῆς καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων		9,207,780.98	9,222,115.20
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς		3,483,367.80	3,467,160.03
Ἐξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς Τραπεζ. Γραμματίων).		1,380,745.52	1,290,736.02
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		4,189,442.31	728,913.14
Διεθνῆς Οἶκον. Ἐπιτροπεία (λ)σμοὶς ὑπηρεσίας Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσὸν)		»	96,104.50
Δ/σμοὶς εξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη Τραπεζ. Γραμματίων		931,840.—	931,840.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπεζῆς Ἡπειροθεσσαλικῆς		400,000.—	400,000.—
Διάφορα		620,789.44	441,658.59
		Δραχ. 413,021,658.25	401,512,728.92

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν κεφάλαιον.		Δρ. 20,000,000.—	20,000,000.—
Ἀποθεματικὰ κεφάλαια.		13,500,000.—	13,500,000.—
Τραπεζικὰ Γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ:			
α) διὰ λογαριασμὸν τῆς Κυβερνήσεως.	Δρ. 61,778,575.42	»	»
β) » τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	58,801,463.07	»	»
γ) » συμφώνως Νόμῳ ΓΧΜΒ'	7,500,000.—	» 128,080,038.49	» 120,014,827.71
Κερατικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		9,000,000.—	9,000,000.—
Καταθέσεις ἐν ὄφει εἰς μεταλλικὸν		3,617,025.17	3,082,863.99
Καταθέσεις ἐν ὄφει εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		19,131,266.19	21,812,392.33
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι		1,586,421.06	1,670,841.88
Μερίσματα πληρωτέα		295,900.—	444,500.—
Διεθν. Οἶκονομ. Ἐπιτροπῆ λ)σμοὶς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεργ.			
προσόδων.	Εἰς χρυσὸν Δρ. 849,342.01	»	»
	Εἰς τρ. γρ. » 4,094,338.16	» 4,944,180.17	» 3,084,961.53
Ἰπηρεσία Ἐθνικῶν Δανείων εἰς χρυσὸν		114,305.35	184,303.40
Ἰπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τρ. γραμ.		405,727.75	733,858.19
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς χρυσὸν		201,091.03	4,560,468.63
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		2,866.70	582,866.70
Ἐντοκος καταθέσεις Δημοσ. εἰς χρυσ. (προῖτον προκαταβολῆς 40,000,000)		5,000,000.—	»
Ἐντοκοὶ κατ. θέσεις Δημ. εἰς χρυσ. διὰ τὴν κατασκ. τοῦ Σ.Π.Δ.Σ.		60,174.40	60,174.40
» » τρ. γραμμ.		58,816.40	58,816.40
Καταθέσεις ὑπὸ προθεσμίαν καὶ διαρκεῖς		120,166,166.28	120,096,182.56
Λαχειοφόρον Δάνειον Τραπεζῆς 3 ^ο /10 εἰς χρυσὸν		39,225,120.—	39,225,120.—
» » 2 ¹ / ₂ εἰς τραπεζ. γραμμάτια		20,239,700.—	20,239,700.—
Ἰπηρεσία Λαχειοφόρου δανείου Τραπεζῆς 3 ^ο /10 εἰς χρυσὸν		1,806,648.—	1,909,806.—
» » 2 ¹ / ₂ εἰς τραπεζ. γραμμάτια		316,275.—	323,252.50
Καταθέσεις Ταμειωτηρίου		15,942,006.56	15,857,451.17
Διάφοροι Λογαριασμοὶ		896,632.92	1,580,024.94
Διάφορα		8,431,296.73	3,490,316.59
		Δραχ. 413,021,658.25	401,512,728.92

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1910.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΔΕΗΣ